

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT PRACY, SPRAW SPOŁECZNYCH I RODZINY

KPS.430.003.2019

Nr ewid. 118/2019/ P/19/001 /KPS

Informacja o wynikach kontroli

WYKONANIE BUDŻETU PAŃSTWA W 2018 R.
W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
ORAZ WYKONANIE PLANÓW FINANSOWYCH:
FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH,
FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH,
FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ
I ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH
– PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ

Warszawa, czerwiec 2019 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Informacja o wynikach kontroli

**Wykonanie budżetu państwa w 2018 r.
w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych
oraz wykonania planów finansowych:
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
Funduszu Emerytur Pomostowych,
Funduszu Rezerwy Demograficznej
i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
– państwowej osoby prawnej**

---

p.o. Dyrektor Departamentu Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny

Jacek Szczerbiński

Zatwierdzam:

Krzysztof Kwiatkowski

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, 6 czerwca 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
tel./fax: 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

Spis treści

I.	Wprowadzenie	4
II.	Ocena kontrolowanej działalności.....	7
	1. Ocena ogólna	7
	2. Uwagi i wnioski.....	9
III.	Wyniki kontroli wykonania budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.....	10
	1. Dochody budżetowe	10
	2. Wydatki budżetu państwa	10
	3. Księgi rachunkowe	11
IV.	Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	13
	1. Wykonanie planu przychodów FUS	13
	2. Wykonanie planu kosztów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	14
	3. Stan funduszu i gospodarowanie wolnymi środkami	18
	4. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności	19
V.	Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych.....	20
	1. Wykonanie planu przychodów FEP	20
	2. Wykonanie planu kosztów FEP	20
	3. Stan funduszu i gospodarowanie wolnymi środkami	20
	4. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności	21
VI.	Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej	22
	1. Przychody FRD	22
	2. Koszty FRD	22
	3. Gospodarowanie aktywami FRD	23
	4. Efekty działalności FRD.....	24
VII.	Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej..	25
	1. Wykonanie planu przychodów.....	25
	2. Wykonanie planu kosztów	26
	3. Gospodarowanie wolnymi środkami.....	34
	4. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności	34
	5. Działalność kontrolna Centrali ZUS	34
	6. Wykonywanie przez ZUS wybranych zadań ustawowych i zleconych	37
VIII.	Wyniki kontroli realizacji układu zadaniowego wydatków i Planu działalności ZUS.....	42
IX.	Wyniki kontroli prawidłowości sprawozdań finansowych	45
X.	Informacje dodatkowe	46
	Załączniki	47

I. Wprowadzenie

Działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych reguluje ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych¹, zwana dalej ustawą o *sus* lub ustawą o *systemie ubezpieczeń społecznych*. ZUS jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, nad którą nadzór, w zakresie zgodności działań z obowiązującymi przepisami, sprawuje minister do spraw zabezpieczenia społecznego. Organami Zakładu są: Prezes, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Prezes Zakładu jest dysponentem części budżetu państwa 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Do zadań zarządu ZUS należy m.in. bieżące zarządzanie funduszami, których dysponentem jest Zakład.

Do zakresu działania Zakładu należy realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych, a w szczególności:

- stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych;
- ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłacanie tych świadczeń;
- wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych;
- prowadzenie rozliczeń z płatnikami składek z tytułu należnych składek i wypłacanych przez nich świadczeń podlegających finansowaniu z funduszy ubezpieczeń społecznych lub innych źródeł;
- prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek;
- orzekanie przez lekarzy orzeczników Zakładu oraz komisje lekarskie Zakładu dla potrzeb ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Zakład dysponuje środkami finansowymi trzech funduszy celowych. Za pośrednictwem Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Emerytur Pomostowych prowadzone są rozliczenia pobieranych składek i wypłacanych świadczeń. W Funduszu Rezerwy Demograficznej gromadzone są środki finansowe mające zwiększać bezpieczeństwo wypłacalności świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego. W ramach części 73 – ZUS prowadzone są rozliczenia z budżetem państwa z tytułu m.in.: dotacji dla FUS, świadczeń zleconych ZUS do wypłaty oraz realizowanych przez ZUS zadań w zakresie polityki i pomocy społecznej. Zadania realizowane są przez ZUS – państwową osobę prawną.

Celem kontroli była ocena wykonania ustawy budżetowej na rok 2018² w części 73 – ZUS oraz planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej. Zakres kontroli obejmował: analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych; wykonanie wydatków budżetu państwa; prawidłowość prowadzenia ksiąg rachunkowych w odniesieniu do rocznych sprawozdań budżetowych za 2018 r.; nadzór i kontrolę sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy o finansach publicznych³. Ocenie podlegała też prawidłowość sporządzania rocznych sprawozdań budżetowych za 2018 r. oraz system kontroli zarządczej.

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W ramach części 73 sfinansowano m.in.: dotację dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz dotację dla Funduszu Emerytur Pomostowych, składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia zlecone ZUS do wypłaty oraz realizowane przez ZUS zadania w zakresie polityki i pomocy społecznej. Dysponentem cz. 73 – ZUS jest Prezes ZUS. W 2018 r. dochody w części 73 wyniosły 334 958,9 tys. zł (149,9% planu), a wydatki 48 621 637,3 tys. zł (99,9% planu po zmianach). Stanowiło to 0,11% dochodów i 13,3% wydatków budżetu państwa.

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 300, ze zm.

² Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2077, ze zm.).

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

FUS jest państwowym funduszem celowym, powołanym do realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych⁴. W ramach FUS wyodrębnione zostały fundusze, z których finansowane były wypłaty świadczeń: emerytalny, rentowy, chorobowy, wypadkowy. Przychody FUS pochodzą m.in.: ze składek na ubezpieczenia społeczne niepodlegających przekazaniu na rzecz otwartych funduszy emerytalnych, z dotacji budżetu państwa oraz ze środków Funduszu Rezerwy Demograficznej. Z FUS finansowane są m.in.: wypłaty świadczeń, wydatki na prewencję rentową i wypadkową, odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń, odpisy stanowiące przychody Zakładu, wydatki na pokrycie niedoboru środków niezbędnych do zapewnienia wypłat emerytur kapitałowych. Dysponentem Funduszu jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W skład Zakładu wchodzi: centrala i terenowe jednostki organizacyjne⁵. Prezes Zakładu realizuje zadania należące do zakresu jego działania za pomocą komórek organizacyjnych Centrali Zakładu i terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu⁶.

Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były w szczególności następujące działania kontrolne: dokonanie analizy wykonania planu przychodów funduszu, analiza stanu należności pozostałych do zapłaty, szczegółowa kontrola wybranych należności z tytułu przychodów funduszu oraz windykacji zaległości, dokonanie analizy realizacji kosztów, analiza realizacji zadań oraz efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków, dokonanie analizy stanu zobowiązań, analiza prawidłowości sporządzenia sprawozdań.

W 2018 r. przychody FUS wyniosły (w ujęciu memoriałowym) 238 472 254 tys. zł i były o 149 409 tys. zł (o 0,1%) wyższe od kwoty określonej w planie po zmianach. Zrealizowane w 2018 r. koszty w kwocie 231 621 070 tys. zł były o 2 050 543 tys. zł (o 0,9%) niższe od planu po zmianach. Dotacja z budżetu państwa wyniosła 35 822 723 tys. zł i stanowiła 15% przychodów FUS. W porównaniu do 2017 r. dotacja była mniejsza o 5 155 940 tys. zł, tj. o 12,6%, a w stosunku do planu po zmianach była mniejsza o 10 815 000 tys. zł (23,2%). Stan funduszu na koniec 2018 r. wynosił 4 660 464 tys. zł.

Fundusz Emerytur Pomostowych

FEP jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych⁷. FEP utworzono w celu finansowania wypłat emerytur pomostowych.

Zrealizowane w 2018 r. przychody FEP w kwocie przypisanej wyniosły 1 825 360 tys. zł (214,2% planu po zmianach), a koszty wyniosły 807 022 tys. zł (94,7%). Przeciętna miesięczna liczba osób pobierających emerytury pomostowe wyniosła 24.757, a przeciętna emerytura wyniosła 2697 zł. Stan funduszu na koniec 2018 r. wynosił 1 042 093 tys. zł.

Fundusz Rezerwy Demograficznej

FRD jest funduszem celowym posiadającym osobowość prawną. Dysponentem i organem Funduszu jest Zakład, którego działalnością kieruje Prezes ZUS. Głównym celem utworzenia FRD było zwiększenie bezpieczeństwa wypłacalności świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego⁸.

Zrealizowane w 2018 r. przychody FRD wyniosły 17 415 781 tys. zł, a koszty 1106 tys. zł. Stanowiło to odpowiednio 678,9% i 49,6% planu. Stan funduszu na koniec 2018 r. wynosił 42 462 356 tys. zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna

Zakład w 2018 r. realizował zadania dotyczące świadczeń społecznych oraz dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej. W 2018 r. nie zmieniły się ramy organizacyjno-prawne funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określone w ustawie o sus oraz w statucie. Na koniec 2018 r. w Centrali Zakładu funkcjonowało 30 departamentów oraz Biuro Poligrafii i 2 wieloosobowe stanowiska pracy.

⁴ Art. 51 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁵ Art. 51 ust. 2 i art. 67 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁶ § 2 ust. 4 Statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 18, poz. 93).

⁷ Art. 29 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924).

⁸ Art. 60 ust. 1, 3 i 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

W terenie działały 43 oddziały, w ramach których funkcjonowało łącznie 209 inspektoratów oraz 71 biur terenowych.

W 2018 r. Zakład zrealizował przychody w wysokości 4 506 821 tys. zł, co stanowiło 100% planu finansowego ZUS na rok 2018. Koszty działalności bieżącej Zakładu w 2018 r. wyniosły 4 239.201 tys. zł, tj. 87,4% planu. Za 2018 r. Zakład odnotował zysk w kwocie 267 620 tys. zł. Nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych zrealizowano w kwocie 217 010 tys. zł.

Kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁹.

---

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489.

II. Ocena kontrolowanej działalności

1. Ocena ogólna

NIK pozytywnie ocenia wykonanie w 2018 r. budżetu państwa i planów finansowych funduszy, których dysponentem jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły zapłaty odsetek w kwocie 4045 tys. zł za nieterminowe ustalenie i wypłatę 31 tys. świadczeń emerytalno-rentowych oraz odsetek w kwocie 2098 tys. zł za opóźnienia przy ustalaniu i wypłacie 12 tys. zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych. Ponadto z winy ZUS dokonano 921 nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych na kwotę 1865 tys. zł oraz 623 nadpłat zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych na kwotę 997 tys. zł. Z powodu błędów pracowników ZUS wypłacił 4208 wyrównań na kwotę 14 463 tys. zł do wysokości należnych świadczeń emerytalno-rentowych. Nieprawidłowości nie miały znaczącego wpływu na wykonanie planu kosztów FUS. Nie stwierdzono nieprawidłowości w sprawozdawczości finansowej oraz przy realizacji wydatków w układzie zadaniowym.

Korzystna sytuacja finansowa FUS spowodowała, że w 2018 r. dotacja z budżetu państwa była o 12,6% niższa niż w 2017 r. Stwierdzono, że koszty FUS zostały poniesione na realizację zadań ustawowych. Pozytywną ocenę uzasadnia także fakt, że zrealizowano cele prowadzonej działalności zaplanowane w układzie zadaniowym kosztów. Przypis składek na FUS był wyższy o 15 387 077 tys. zł, tj. o 9,2% w stosunku do 2017 r. Poprawił się stan funduszu, który na koniec roku wynosił 4 660 464 tys. zł i był wyższy w od stanu w końcu 2017 r. o 6 851 184 tys. zł.

Koszty funkcjonowania ZUS – państwowej osoby prawnej były w 2018 r. mniejsze o 1,5% niż w 2017 r. Tym samym zmieniony został trend ich stałego wzrostu w latach poprzednich.

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie budżetu państwa w 2018 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Rzetelnie zaplanowano oraz w sposób celowy i gospodarny zrealizowano wydatki budżetu państwa w części 73 w kwocie 48 621 637,3 tys. zł, co stanowiło 99,9% planu po zmianach.

Zrealizowane w 2018 r. dochody w części 73 – ZUS wyniosły 334 959 tys. zł, co stanowiło 149,9% dochodów planowanych i 89,1% zrealizowanych w 2017 r.

Dysponent części 73 prawidłowo sprawował nadzór i kontroli nad wykonaniem budżetu.

NIK pozytywnie opiniuje prawidłowość sporządzania sprawozdań, której podstawą była pozytywna ocena prawidłowości ksiąg rachunkowych rozliczeń z budżetem państwa za 2018 r.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego w 2018 r. Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Nie stwierdzono niecelowego lub niegospodarnego wydatkowania środków publicznych. Koszty poniesione zostały na realizację zadań ustawowych. Pozytywną ocenę uzasadnia także fakt, że prawidłowo realizowano przychody oraz gospodarowano wolnymi środkami Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przypis składki wyniósł 182 048 695 tys. zł i był wyższy w relacji do 2017 r. o 15 387 077 tys. zł, tj. o 9,2%. Wynikało to z dobrej koniunktury na rynku pracy – ze wzrostu wynagrodzeń o 7% oraz ze wzrostu zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw o 3,5%. Dzięki korzystnej sytuacji finansowej FUS w 2018 r. dotacja z budżetu państwa wyniosła 35 822 723 tys. zł i była o 5 155 940 tys. zł (o 12,6%) niższa niż w 2017 r. O 30,3% wyższe niż w 2017 r. były wpłaty z OFE. Transfery na rzecz ludności¹⁰ wyniosły 225 793 976 tys. zł i były wyższe o 8% niż w 2017 r.

¹⁰ Np. emerytur i rent z dodatkami, zasiłki.

W 2018 r. przeciętna miesięczna finansowanych z FUS wypłat wyniosła: emerytury – 2258 zł (w porównaniu do 2017 r. wzrost o 3,4%), renty z tytułu niezdolności do pracy – 1711 zł (wzrost o 6%), renty rodzinnej – 1978 zł (wzrost o 4,2%).

W 2018 r. budżet państwa nie udzielał pożyczek FUS. W 2018 r. nie planowano i nie wykorzystywano środków Funduszu Rezerwy Demograficznej na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego wynikającego z przyczyn demograficznych.

Udział wpływów z tytułu składek FUS na koniec 2018 r. (165 430 623 tys. zł) do wydatków z tytułu świadczeń FUS (211 783 805 tys. zł) wynosił 78,1% i w relacji do 2017 był niższy o 0,2 punktu procentowego. Dotyczyło to tylko wpłat bez przychodów z tytułu rozliczenia wypłacanych przez płatników składek świadczeń z ubezpieczenia społecznego w kwocie 14 505 333 tys. zł.

Fundusz Emerytur Pomostowych

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2018 r. planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych.

Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych. Koszty poniesione zostały na realizację zadań ustawowych. Pozytywną ocenę uzasadnia także fakt, że ZUS prawidłowo realizował przychody oraz gospodarował wolnymi środkami FEP.

Fundusz Rezerwy Demograficznej

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2018 r. planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej.

Powyższą ocenę uzasadnia prawidłowe zarządzanie aktywami FRD w 2018 r. Ponadto poniesione przez FRD koszty prowadzenia operacji finansowych były niższe od zaplanowanych na 2018 r. i zrealizowanych w 2017 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rok 2018 r.

W wyniku kontroli 306 376 tys. zł kosztów i wydatków majątkowych stwierdzono, że zostały one poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonych w ustawie o finansach publicznych i aktach wykonawczych. Nie stwierdzono niecelowego lub niegospodarnego wydatkowania środków publicznych. Koszty poniesione zostały na realizację zadań ustawowych. Pozytywną ocenę uzasadnia także fakt, że prawidłowo realizowano przychody oraz gospodarowano wolnymi środkami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Sprawozdania

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie prawidłowość sporządzania łącznych sprawozdań za 2018 r. przez dysponenta części 73 – ZUS oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23);
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27);
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS i FEP za okres sprawozdawczy IV kwartał 2018 r. (Rb-33);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2018 r. planu finansowego państwowego funduszu celowego oraz planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za okres sprawozdawczy IV kwartał 2018 r. (Rb-40);
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1);

- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego w układzie zadaniowym (Rb-BZ2);
- w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2018 r., tj. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Kwoty wykazane w sprawozdaniach zostały prawidłowo przeniesione z ksiąg rachunkowych. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość i rzetelność sporządzonych sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym. Sprawozdania zawierały wiarygodne dane dotyczące dochodów i wydatków oraz związanych z nimi należności i zobowiązań.

Kalkulacje oceny ogólnej kontrolowanych podmiotów przedstawiono w załączniku nr 8 do niniejszej informacji.

2. Uwagi i wnioski

Dzięki dobrej koniunkturze na rynku pracy kondycja finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2018 r. uległa dalszej poprawie.

1. NIK stwierdziła potrzebę kontynuowania działań skutkujących ograniczeniem:

- wypłacanych przez ZUS odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa i wypłacie świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych. W stosunku do 2017 r. zwiększyła się liczba odsetek za opóźnienia przy ustalaniu i wypłacie świadczeń emerytalno-rentowych o 16% i za opóźnienia przy wypłacie zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych o 41,2%, zdaniem NIK świadczy, że podejmowane przez ZUS działania w celu zmniejszenia wypłat odsetek w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie nie były skuteczne;
- nadpłat i wyrównań świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych. Wzrost liczby wyrównań do wysokości świadczeń emerytalno-rentowych w relacji do 2017 r. o 186,1% wynikał z błędnego naliczania przez ZUS kapitału początkowego.

2. Zdaniem NIK istnieją możliwości obniżenia kosztów funkcjonowania ZUS – państwowej osoby prawnej przez:

przyśpieszenie migracji z systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do systemu KSI ZUS oraz rozbudowę oprogramowania systemu KSI ZUS o niezbędne funkcjonalności. Koszt konserwacji i modyfikacji systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER przekracza 18 mln zł rocznie, a realizacja zadań w ramach KSI ZUS pozwoliłaby te wydatki wyeliminować. Wymaga to jednak m.in. migracji danych do KSI ZUS. Po kontroli wykonania budżetu Zakładu za 2017 r. NIK wniosowała o podjęcie, w miarę możliwości, działań na rzecz przyśpieszenia tej migracji. Natomiast kontrola wykonania budżetu za 2018 r. stwierdziła, że w 2018 r. liczba przenoszonych spraw zmniejszyła się do 229 450, co stanowiło 49,9% liczby z 2017 r. i 24,4% z 2016 r. Wynikało to z zaangażowania pracowników ZUS w realizację bieżących zadań oraz niezrealizowania planowanej rozbudowy infrastruktury techniczno-systemowej.

3. Pozytywnie oceniając działania podjęte w celu aktualizacji dokumentacji eksploatacyjnej systemu informatycznego obsługującego księgi rachunkowe (dokumentacja została skatalogowana, powołano zespół roboczy ds. opracowania wzorca dokumentacji) NIK zwraca uwagę, że nie został dotąd zrealizowany wniosek Izby o aktualizację ww. dokumentacji, skierowany do ZUS po kontroli wykonania budżetu za 2017 r.

4. W oświadczeniu o stanie kontroli zarządczej Prezesa ZUS za 2018 r., jak w dwóch poprzednich latach wskazano, że w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza. Pomimo powtórzenia ww. oceny, w kolejnych oświadczeniach ZUS wskazywał inne obszary zagrożone ryzykiem. Wskazuje to na prawidłowość działań usprawniających funkcjonowanie kontroli zarządczej w okresie w jakim ograniczenia stwierdzono we wcześniejszych latach.

III. Wyniki kontroli wykonania budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

1. Dochody budżetowe

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2018 r., kontrola dochodów budżetowych w części 73 – ZUS została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego.

Zrealizowane w 2018 r. dochody w części 73 – ZUS wyniosły 334 959 tys. zł, co stanowiło 149,9% dochodów planowanych i 89,1% zrealizowanych w 2017 r. Wyższa od planowanej kwota dochodów wynikała głównie z większej niż prognozowano kwoty środków wycofanych z otwartych funduszy emerytalnych (OFE), które podlegały przekazaniu do budżetu państwa.

Dochody z tytułu zwrotu środków z OFE w wysokości 258 204 tys. zł, były wyższe od zaplanowanych o 108.204 tys. zł (tj. o 72,1%). Kwota ta stanowiła zwrot do budżetu państwa środków wycofanych z OFE z tytułu wykreślenia wpisu o członkostwie osób, którym przyznano wcześniejszą emeryturę, co dotyczyło ustania członkostwa w OFE pracowników służb mundurowych, w związku z realizacją art. 111a ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych¹¹. Większe dochody wynikały zarówno z większej niż prognozowano liczby osób, których środki podlegały przekazaniu na dochody budżetu państwa, jak również z większej od planowanej przeciętnej kwoty zwrotu.

Większość pozostałych dochodów stanowiły środki uzyskane w wyniku likwidacji Funduszu Alimentacyjnego w kwocie 65 187 tys. zł w 2018 r. (62 645 tys. zł w 2017 r.) oraz zwroty nienależnie pobranych rent socjalnych wraz z należnymi od nich odsetkami – 9128 tys. zł.

Dane o wykonaniu planu dochodów zawarto w załączniku nr 1 do Informacji.

2. Wydatki budżetu państwa

2.1. W ustawie budżetowej na rok 2018 wydatki w części 73 zostały zaplanowane w wysokości 56 530 465 tys. zł. Minister Finansów (MF) podjął 13 decyzji zwiększających plan o 3 000 447 tys. zł, z tego o 1 000 000 tys. zł na wpłatę do Funduszu Emerytur Pomostowych oraz o 2 000 000 tys. zł na wpłatę do Funduszu Rezerwy Demograficznej.

Prezes ZUS podjął cztery decyzje¹² o zablokowaniu planowanych wydatków na łączną kwotę 10 850 000 tys. zł, z tego 10 600 000 tys. zł (97,7%) dotyczyło dotacji dla FUS (10 500 000 tys. zł), dotacji dla FEP (50 000 tys. zł) oraz świadczeń finansowanych z budżetu państwa zleconych do wypłaty ZUS i KRUS (50 000 tys. zł). Ponadto zablokowano kwotę 250 000 tys. zł na składki na ubezpieczenia społeczne, w tym za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby pobierające zasiłek macierzyński oraz za osoby zatrudnione jako nianie. Przestanką zablokowania wydatków był nadmiar posiadanych środków.

Rezygnacja z części dotacji do FUS w trakcie 2018 r. była możliwa przede wszystkim dzięki korzystnej sytuacji gospodarczej związanej m.in. z dobrą koniunkturą na rynku pracy przejawiającej się wzrostem zatrudnienia oraz płac. Przełożyło się to na wyższy niż zakładano wzrost funduszu wynagrodzeń, a tym samym przyczyniło się w zasadniczy sposób do wzrostu wpłat składek na ubezpieczenia społeczne. Dodatkowo zablokowanie wydatków było możliwe dzięki obserwowanym w trakcie roku mniejszym w stosunku do planowanych wydatkom budżetu państwa z tytułu opłacania składek za osoby przebywające na urloпах macierzyńskich oraz wychowawczych. Dwoma decyzjami MF z cz. 73 przeniesiono środki w wysokości 10 50 000 tys. zł z wydatków zablokowanych do nowoutworzonych

¹¹ Dz. U. z 2018 r. poz. 1906 ze zm.

¹² Odpowiednio w dniu 21 marca, 22 sierpnia, 4 października i 18 grudnia 2018 r.

pozycji rezerwy celowej (poz. 94 – Zobowiązania wymagalne Skarbu Państwa i 95 – Na realizację wydatków). Tym samym plan w cz. 73 został zmniejszony do kwoty 48 680 912 tys. zł.

2.2. Poniesione w 2018 r. wydatki wyniosły 48 621 637 tys. zł, co stanowiło 99,9% planu po zmianach. Wydatki te były niższe od wydatków 2017 r. o 1 462 568 tys. zł (tj. o 2,9%).

W strukturze wydatków największy udział (86,4%) miała kwota 42 006 377 tys. zł poniesiona m.in. na dotację dla FUS i FEP, jednorazową wpłatę do FEP i FRD, świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone ZUS (2 603 266 tys. zł) i KRUS (8005 tys. zł). Wydatki te stanowiły 100% planu po zmianach i były o 4,7% (2 068 032 tys. zł) niższe niż w 2017 r. Wydatki obejmowały głównie (w nawiasach podano wskaźniki wykonania planu po zmianach):

- dotację dla FUS – 35 822 723 tys. zł (100%) i dotację dla FEP – 551 407 tys. zł (100%) na uzupełnienie niedoboru środków na wypłatę świadczeń;
- jednorazową wpłatę do FEP w kwocie 1 000 000 tys. zł (100%),
- jednorazową wpłatę do FRD w kwocie 2 000 000 tys. zł (100%),
- świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS – 2 631 729 tys. zł (99,4%), w tym m.in. renty dla inwalidów wojennych i wojskowych, świadczenia emerytalno-rentowe dla kombatantów, dodatki kombatanckie, ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy dla emerytów i rencistów kolejowych na kwotę 2 611 271 tys. zł, dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS w kwocie 20 398 tys. zł oraz odsetki za opóźnienia w wypłacie świadczeń w wysokości 60 tys. zł.

Wydatki w kwocie 178.865 tys. zł poniesione zostały na składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym, tj. osób korzystających z urlopów wychowawczych lub sprawujących osobistą opiekę nad dzieckiem, osób, którym przyznano renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz członków ich rodzin, osób pobierających świadczenia dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych, niań sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3. Wydatki stanowiły 96,3% planu i były niższe o 4,1% od poniesionych w 2017 r.

Wydatki na rentę socjalną oraz refundację ulg przysługujących inwalidom wojennym i wojskowym z tytułu ubezpieczenia OC i AC stanowiły 3 285 953 tys. zł. W ich ramach sfinansowano:

- wypłaty rent socjalnych – 3 285 234 tys. zł,
- refundację ulg przysługujących inwalidom wojennym i wojskowym z tytułu ubezpieczenia OC i AC – 279 tys. zł,
- jednorazowe dodatki pieniężne – 440 tys. zł.

Poniesione w 2018 r. wydatki stanowiły 99% planu po zmianach i były o 16,4% wyższe niż w 2017 r. Zwiększenie wydatków wynikało głównie z podwyższenia od 1 czerwca 2018 r. wysokości renty socjalnej do wysokości najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy tj. do kwoty 1029,80 zł.

Na składki na ubezpieczenie społeczne, w tym za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby pobierające zasiłek macierzyński oraz za osoby zatrudnione jako nianie wydatkowano 3 150 442 tys. zł, co stanowiło 99,8% planu po zmianach i 105% wydatków poniesionych w 2017 r. Dane o wykonaniu planu wydatków zawarto w załączniku nr 2 do Informacji.

3. Księgi rachunkowe

Księgi rachunkowe ZUS zostały wyodrębnione dla obszarów poszczególnych funduszy, rozliczeń z budżetem państwa w części 73, oraz państwowej osoby prawnej. Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa za 2018 r., badaniem objęto księgi prowadzone dla części 73 – ZUS. Dla rozliczeń z budżetem państwa ZUS posiadał dokumentację opisującą zasady

rachunkowości¹³ oraz obiegu i kontroli dowodów księgowych¹⁴. Określono stanowiska i zakresy obowiązków osób odpowiedzialnych za wykonywanie czynności w dziedzinie rachunkowości¹⁵.

Do prowadzenia rachunkowości ZUS wykorzystywany jest system informatyczny *mySAP ERP 6.0* z 2010 r.¹⁶ Dla systemu określono m.in. wykaz zbiorów danych tworzących księgi rachunkowe na informatycznych nośnikach danych z podaniem ich struktury, wzajemnych powiązań i funkcji. Powyższe zostało uregulowane zarządzeniem nr 65 Prezesa ZUS z dnia 6 maja 2013 r. w sprawie ustalenia dokumentacji opisującej System Wspomagania Ekonomiki Zakładu wykorzystywany w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych do prowadzenia rachunkowości.

Po kontroli wykonania budżetu państwa za 2017 r. został sformułowany wniosek pokontrolny o aktualizację dokumentacji eksploatacyjnej systemu informatycznego obsługującego księgi rachunkowe. Wniosek do dnia zakończenia kontroli pozostawał w trakcie realizacji.

Dokumentacja podlegająca wnioskowi została na początku III kwartału 2018 r. zebrana w grupy powiązane z poszczególnymi modułami funkcjonalnymi systemu. Tak skatalogowana dokumentacja dotyczyła ponad 20 różnych modułów systemu – w szczególności modułów finansowych, ale również i innych elementów Systemu Wspomagania Ekonomiki Zakładu (SWEZ) takich jak moduły kadrowe, gospodarki materiałowej etc.

Skatalogowane dokumenty pozostają obecnie w postaci nieujednoliconej. Departament Aplikacji Autorskich w ZUS przygotowuje przeprowadzenie projektu mającego na celu wytworzenie oraz utrzymywanie dokumentacji w postaci jednolitej i ustandaryzowanej. Przygotowanie założeń do projektu realizowane było w IV kwartale 2018 r. w ramach spotkań z Departamentem Finansów Zakładu w ZUS oraz z wykonawcą obecnej umowy utrzymaniowej SWEZ.

Decyzją organizacyjną nr 19 z dnia 3 kwietnia 2019 r. Prezes ZUS powołał Zespół roboczy ds. opracowania wzorca dokumentacji SWEZ na przykładzie obszaru FI-FUNDUSZE. Jako cel prac Zespołu wskazano aktualizację dokumentacji z ww. obszaru, która stanowić winna wzorzec dla pozostałych obszarów SWEZ. W skład Zespołu weszli pracownicy zarówno Departamentu Aplikacji Autorskich jak i Departamentu Finansów Zakładu w ZUS.

W części 73 ZUS rozliczenia z budżetem państwa prowadzone są w zakresie wpływów i wydatków na zasadzie kasowej. W związku z tym w księgach cz. 73 nie występują należności i zobowiązania i nie sporządza się sprawozdań Rb-Z i Rb-N. Należności i zobowiązania z tytułu składek i świadczeń są rozliczane w księgach FUS.

Na kontach bilansu otwarcia ksiąg rachunkowych dla cz. 73 nie występują salda. Na koniec roku ZUS wszystkie niewykorzystane środki w ramach cz. 73 zwraca na rachunek budżetu państwa. Salda bilansu zamknięcia stanu środków pieniężnych na rachunkach dochodów i wydatków budżetowych wykazują zero.

System organizacji rachunkowości i zapisy księgowe umożliwiały jednoznaczne powiązanie zapisów w dzienniku z dowodami księgowymi. Podstawą księgowania były wyciągi bankowe. W wyniku kontroli wybranej próby 67 dokumentów nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie kompletności dowodów księgowych i sposobu ujęcia ich w księgach rachunkowych cz. 73 – ZUS.

NIK ocenia pozytywnie prawidłowość ksiąg rachunkowych rozliczeń z budżetem państwa za 2018 r.

¹³ Zarządzenie Nr 14 Prezesa ZUS z dnia 16 lutego 2016 r. w sprawie wprowadzenia „Polityki rachunkowości Rozliczeń z Budżetem Państwa”, ze zm.

¹⁴ Zarządzenie Nr 98 Prezesa ZUS z 28 sierpnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia „Instrukcji obiegu i kontroli dowodów księgowych w obszarze Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz rozliczeń z Budżetem Państwa”.

¹⁵ Zarządzenie Nr 92 Prezesa ZUS z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu organizacyjnego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ze zm.

¹⁶ Zarządzenie Nr 75 Prezesa ZUS z 29 października 2010 r. w sprawie ustalenia dokumentacji opisującej system informatyczny wykorzystywany w ZUS do prowadzenia rachunkowości, a od 6 maja 2013 r. Zarządzenia Nr 65 Prezesa ZUS w sprawie ustalenia dokumentacji opisującej System Wspomagania Ekonomiki Zakładu wykorzystywany w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych do prowadzenia rachunkowości.

IV. Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

1. Wykonanie planu przychodów FUS

W 2018 r. przychody FUS wyniosły 238 472 254 tys. zł i były o 22 243.347 tys. zł (8,5%) niższe niż w 2017 r. oraz o 149 409 tys. zł (o 0,1%) wyższe od kwoty określonej w planie. Spadek przychodów w 2018 r. wynikał z umorzenia pożyczek zaciągniętych z budżetu państwa w 2017 r. w kwocie 39 151 886 tys. zł. Na kwotę przychodów (według przypisu – w ujęciu memoriałowym) złożyły się m.in.:

- składki (przypis) – 182 048 695 tys. zł, tj. o 15 387 077 tys. zł (o 9,2%) wyższe niż w 2017 r. i o 9 902 510 tys. zł (o 5,8%) wyższe niż w planie po zmianach; główną przyczyną wzrostu przypisu składek była dobra koniunktura na rynku pracy (wzrost wynagrodzeń o 7%, wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw o 3,5%);
- dotacja z budżetu państwa – 35 822 723 tys. zł, tj. o 5 155 940 tys. zł (o 12,6%) niższa niż w 2017 r. oraz o 10 815 000 tys. zł (23,2%) niższa od planu po zmianach; wynikało to z rezygnacji przez FUS z części dotacji, dzięki korzystnej sytuacji finansowej Funduszu (wyższy od zakładanego stanu środków pieniężnych na początku roku oraz wyższe przychody ze składek);
- refundacja z budżetu państwa przekazanych składek do OFE – 3 304 132 tys. zł, tj. o 2,1% wyższa niż w 2017 r. i o 1,1% wyższa niż w planie po zmianach;
- wpłaty z OFE – 8.008.885 tys. zł; tj. o 30,3% wyższe niż w 2017 r. i o 3,4% wyższe niż w planie po zmianach; wynikało to z obniżenia wieku emerytalnego od 1 października 2017 r. i przekazywania środków za większą liczbę osób w ciągu 10 lat przed osiągnięciem przez nich wieku emerytalnego;
- pozostałe przychody – 1 958 664 tys. zł, tj. o 47,8% niższe niż w 2017 r. i o 44,9% wyższe niż w planie po zmianach; wynikało to z osiągnięcia wyższych odsetek od składek;
- pozostałe zwiększenia – 7 329 155 tys. zł, tj. o 535,2% niższe niż w 2017 r. i o 2,2% wyższe niż w planie po zmianach; obejmowały one głównie umorzenie pożyczek z budżetu państwa w 2018 r. na kwotę 7 174 145 tys. zł.

Przychody FUS w latach 2015–2018 r. miały tendencję wzrostową, co wynikało głównie z większego wpływu składek na ubezpieczenia społeczne (w 2015 r. wyniosły – 196 114 788 tys. zł, w 2016 r. – 208 678 133 tys. zł, w 2017 – 260 715 602 tys. zł, w 2018 r. – 238 472 254 tys. zł).

Według stanu na koniec 2018 r. należności FUS wyniosły 10 780 764 tys. zł i były wyższe o 3 059 605 tys. zł, tj. o 39,6% niż w 2017 r., a w relacji do planu były wyższe o 676 563 tys. zł (o 6,7%). Wzrost należności wynikał z wyższych należności z tytułu składek oraz rozliczeń międzyokresowych z tytułu składek i odsetek od nich. W strukturze należności występowały głównie: należności od płatników składek 6 769 954 tys. zł, rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń 2 274 385 tys. zł (m.in. w terminie 1 i 5 stycznia), pozostałe należności – 1 736 425 tys. zł (m.in. z tytułu wpływów od płatników składek, nienależnie pobranych świadczeń, rozrachunków z tytułu opłat prolongacyjnych).

1.1. Pożyczki z budżetu państwa i środki z FRD

Na mocy art. 27 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2018¹⁷ z dniem 1 stycznia 2018 r. zostały umorzone wszystkie pożyczki udzielone z budżetu państwa w latach 2014–2016, których stan na dzień 31 grudnia 2017 r. wynosił 7 174 145 tys. zł. Na koniec 2018 r. FUS nie posiadał zadłużenia z tytułu pożyczek. W 2018 r. ZUS nie planował i nie wykorzystywał środków FRD na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego wynikającego z przyczyn demograficznych.

1.2. Subkonta

Subkonta zostały utworzone w ramach konta ubezpieczonego w ZUS, na podstawie ustawy z dnia 25 marca 2011 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń

¹⁷ Dz. U. poz. 2371, ze zm.

społecznych¹⁸. Służą do ewidencjonowania informacji o zwaloryzowanej wysokości wpłaconych składek, wraz z wyegzekwowanymi odsetkami za zwłokę, w tym środków pochodzących z umorzenia w dniu 3 lutego 2014 r. 51,5% jednostek zapisanych na rachunku każdego członka Otwartego Funduszu Emerytalnego. Na koniec 2018 r. kwota składek zaewidencjonowanych na subkontach wyniosła 393 194 077 tys. zł i w porównaniu do 2017 r. zwiększyła się o 49 029 575 tys. zł, tj. o 114,2%. Liczba subkont zwiększyła się z 17 516 tys. w 2017 r. do 18 091 tys. w 2018 r. Średni stan środków na subkoncie zwiększył się z 19,6 tys. zł w 2017 r. do 21,6 tys. zł w 2018 r. Wzrost środków na subkontach spowodowany był m.in. wpłatą nowych składek na ubezpieczenie emerytalne, waloryzacją składek na ubezpieczenie emerytalne, kwotą środków przekazanych przez OFE w ramach realizacji tzw. suwaka bezpieczeństwa. Polega on na tym, że OFE w związku z ukończeniem przez ubezpieczonego wieku niższego o 10 lat od wieku emerytalnego przekazuje na rachunek wskazany przez ZUS określoną wartość środków zgromadzonych na rachunku członka OFE (art. 111c ust. 1 ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych).

1.3. Suwak bezpieczeństwa

W 2018 r. ramach suwaka bezpieczeństwa z OFE do FUS przekazano 8 008 885 tys. zł, tj. o 1 860 657 tys. zł więcej niż w 2017 r. Liczba osób objętych suwakiem w 2018 r. wyniosła 294 252 i była niższa o 750 938 w relacji do 2017 r. Wynikało to z obniżenia od 1 października 2017 r. wieku emerytalnego. Przekazane z OFE na fundusz emerytalny FUS środki w ramach suwaka bezpieczeństwa OFE obejmowały 2 671 644 ubezpieczonych.

2. Wykonanie planu kosztów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

W ustawie budżetowej koszty realizacji zadań Funduszu ustalono na 233 671 613 tys. zł. Zrealizowane koszty w kwocie 231 621 070 tys. zł, były o 2 050 543 tys. zł (o 0,9%) niższe od planu kosztów FUS. W porównaniu do 2017 r. były wyższe o 6,5%. Główne pozycje kosztów to:

- transfery na rzecz ludności – 225 793 976 tys. zł, tj. o 8% więcej od wykonania w 2017 r. i o 1,1% mniej niż w planie, w tym:
  - emerytury – 154 367 002 tys. zł,
  - renty – 40 787 149 tys. zł,
  - dodatki do rent i emerytur – 6 092 402 tys. zł (pielęgnacyjne oraz dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie),
  - pozostałe zasiłki i świadczenia – 24 547 423 tys. zł (w tym: zasiłki chorobowe – 11 532 853 tys. zł, zasiłki macierzyńskie – 8 263 161 tys. zł);
- koszty bieżące – 4 093 201 tys. zł, tj. o 5,8% więcej od wykonania w 2017 r. i o 1,6% mniej niż w planie po zmianach, w tym: odpis na działalność ZUS – 3 705 499 tys. zł; prewencja rentowa – 201 425 tys. zł; prewencja wypadkowa – 180 935 tys. zł;
- pozostałe zmniejszenia – 1 733 894 tys. zł, tj. o 62,6% mniej od wykonania w 2017 r. i o 21,7% więcej niż w planie po zmianach; na powyższą kwotę złożyły się głównie: rezerwy oraz odpisy aktualizujące wartość należności w kwocie 1 730 784 tys. zł.

Koszty poszczególnych funduszy wniosły odpowiednio (w nawiasach wykonanie planu i wykonanie w 2017 r.):

- fundusz emerytalny – 153 392 790 tys. zł (98,9% i 111,6%) w tym: emerytury 153 031 296 tys. zł, wypłaty środków z subkonta – 359 807 tys. zł. Wyższe koszty emerytur w porównaniu do 2017 r. wynikały z waloryzacji świadczeń wskaźnikiem 102,98% oraz ze wzrostu o 393,5 tys. liczby emerytur, co było związane z obniżeniem wieku emerytalnego do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn;

¹⁸ Dz. U. nr 75, poz. 398, ze zm.

- fundusz rentowy – 45 916 463 tys. zł (101% i 100,2%), w tym: renty 37 104 600 tys. zł, dodatki do emerytur i rent – 5 899 831 tys. zł, zasiłki pogrzebowe – 1 373 093 tys. zł, emerytury przyznane z urzędu zamiast renty – 1 335 706 tys. zł;
- fundusz chorobowy – 21 734 956 tys. zł (96% i 103,5%), w tym: zasiłki chorobowe – 10 895 697 tys. zł, zasiłki macierzyńskie – 8 263 161 tys. zł, świadczenia rehabilitacyjne – 1 604 479 tys. zł, zasiłki opiekuńcze – 963 880 tys. zł;
- fundusz wypadkowy – 5 140 755 tys. zł (96,5% i 101,5%); w tym: renty – 3 682 549 tys. zł, zasiłki chorobowe – 637 156 tys. zł, jednorazowe odszkodowania 323 108 tys. zł, świadczenia rehabilitacyjne – 123 564 tys. zł, prewencja wypadkowa 180 935 tys. zł.

W latach 2015 – 2018 r. koszty FUS miały tendencję wzrostową, co wynikało z wyższych wypłat świadczeń (w 2015 r. wyniosły – 199 498.002 tys. zł, w 2016 r. – 205 437.828 tys. zł, w 2017 r. – 212 943 051 tys. zł, w 2018 r. – 232 246 870 tys. zł).

Przeciętna miesięczna wypłata świadczenia emerytalno-rentowego w 2018 r. finansowanego z FUS wyniosła 2159 zł i w porównaniu do 2017 r. była wyższa o 4,3%, z tego emerytura – 2258 zł (wzrost o 3,4%), renta z tytułu niezdolności do pracy – 1711 zł (wzrost o 6%), a renta rodzinna – 1978 zł (wzrost o 4,2%). Wzrost świadczeń wynikał głównie z waloryzacji przeprowadzonej ze wskaźnikiem 102,98%.

Przeciętna miesięczna liczba osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe (bez emerytur i rent realizowanych na mocy umów międzynarodowych, osób posiadających prawo także do świadczenia rolniczego oraz nauczycielskich świadczeń kompensacyjnych) finansowanych przez FUS w 2018 r. wynosiła 7592 tys. i była wyższa o 287 tys. niż w 2017 r., tj. o 4% z tego liczba osób pobierających: emeryturę – 5624 tys. (wzrost o 7,6%), rentę z tytułu niezdolności do pracy 750 tys. (spadek o 11,1%), rentę rodzinną – 1218 tys. (spadek o 1%). Spadek liczby osób pobierających rentę spowodowany był wyższą liczbą ubytków świadczeń z powodu zgonów świadczeniobiorców oraz wyższą liczbą zamian rent z tytułu niezdolności do pracy na emeryturę.

Według stanu na 31 grudnia 2018 r. liczba cudzoziemców zgłoszonych do ubezpieczenia wynosiła 570 tys. i była wyższa w relacji do 2017 r. o 130 tys., tj. o 29,4%. Najwyższą liczbę cudzoziemców stanowili obywatele: Ukrainy – 421 tys., krajów UE – 36 tys., Białorusi – 34 tys., Wietnamu – 8,1 tys., Mołdawii – 7,7 tys., Rosji – 7,6 tys. W 2018 r. cudzoziemcy pobierali z ZUS: emeryturę – 4,8 tys. osób na kwotę 5203 tys. zł, rentę z tytułu niezdolności do pracy 0,4 tys. osób na kwotę 463 tys. zł, rentę rodzinną 0,8 tys. osób na kwotę 1207 tys. zł, zasiłki (chorobowy, macierzyński, opiekuńczy i świadczenie rehabilitacyjne) – 31,2 tys. osób na kwotę 176 tys. zł.

2.1. Świadczenia i dodatki emerytalno-rentowe

2.1.1. Nienależnie pobrane świadczenia

W 2018 r. odnotowano 46 tys. nowo ujawnionych nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych na kwotę 136 035 tys. zł. W relacji do 2017 r. stanowiło to wzrost o odpowiednio: 2,3% i 6,2%. Przyczynami nienależnie pobranych świadczeń było głównie: osiaganie przychodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia (21 566 świadczeń na kwotę 57 346 tys. zł); zbyt późne zawiadomienie ZUS o zgonie świadczeniobiorcy oraz pobranie przez członków rodziny świadczenia po zgonie osoby uprawnionej (13 341 świadczeń na kwotę 35 424 tys. zł), przedłożenie nieprawdziwych dokumentów lub zeznań albo inne przypadki wprowadzenia w błąd organu rentowego (1119 świadczeń na kwotę 8602 tys. zł). Z winy ZUS było spowodowanych 921 nadpłat na kwotę 1864,6 tys. zł (w porównaniu do 2017 r. wzrost o odpowiednio 12,0% i 47,8%)¹⁹. Po kontroli wykonania budżetu państwa za 2017 r.²⁰

¹⁹ Przyczynami nadpłat świadczeń były m.in.: błędna ocena stanu faktycznego lub błędna interpretacja przepisów – 29 nadpłat na kwotę 275 tys. zł, nieterminowe dokonanie zmiany wysokości świadczenia lub wstrzymania wypłaty – 10 nadpłat na kwotę 116 tys. zł, wprowadzenie błędnego zapisu do komputerowej bazy danych – 105 nadpłat na kwotę 394 tys. zł, podwójne pobieranie świadczeń – 10 nadpłat na kwotę 91 tys. zł, inne – 767 nadpłat na kwotę 989 tys. zł.

NIK sformułowała wniosek dotyczący zintensyfikowania działań w celu wyeliminowania nadpłat oraz nienależnie pobranych świadczeń emerytalno-rentowych. W tym celu ZUS w 2018 r. podejmował działania polegające na: przeprowadzaniu kontroli wypłaty świadczeń przysługujących emerytom i rencistom osiągającym przychody z pracy zarobkowej poprzez m.in. przeprowadzenie analizy akt emerytalno-rentowych, usprawnienie współpracy z komórkami ubezpieczeń i składek w celu zidentyfikowania świadczeniobiorców osiągających przychody, którzy nie nadesłali stosownych oświadczeń i informacji, systematycznym zwiększaniu ilości przeprowadzanych kontroli uprawnień do rent rodzinnych, przeprowadzaniu szkoleń dla płatników składek. Ustalenia kontroli wskazują, że podejmowane przez ZUS działania nie przyniosły poprawy w tym zakresie. W 2018 r. liczba i wartość nienależnie wypłacanych świadczeń uległa wzrostowi w porównaniu do 2017 r. (odpowiednio o 2,3% i 5,7%).

2.1.2. Wyrównania do wysokości należnego świadczenia

W 2018 r. wypłacono 8143 wyrównań na kwotę 50 782 tys. zł do wysokości należnych świadczeń emerytalno-rentowych. W stosunku do 2017 r. nastąpił ich wzrost o odpowiednio 83,6% i 21,9%. Największy wzrost liczby i kwoty wyrównań odnotowano z powodu błędu pracowników ZUS – 4208 wyrównań na kwotę 14 463 tys. zł (wzrost odpowiednio o 186,1% i 98,3%). W 2018 r. oddziały ZUS wydały 1247 decyzji dot. wyrównania świadczenia wskutek stwierdzenia błędu organu rentowego, polegającego na przyjęciu wynagrodzenia zerowego zamiast wynagrodzenia minimalnego przy ustalaniu kapitału początkowego. Innymi przyczynami były: wyroki sądowe zmieniające decyzję organu rentowego (980 wypłat na kwotę 25 412 tys. zł) oraz w związku ze zmianą orzeczenia lekarskiego – (283 wyrównań na kwotę 5920 tys. zł), zmiany interpretacji przepisów (170 wypłat na kwotę 3694 tys. zł).

2.1.3. Odsetki za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych

W 2018 r. ZUS wypłacił odsetki za opóźnienia w ustalaniu prawa i wypłacie świadczeń w kwocie 4045 tys. zł dla 31 292 osób. W relacji do 2017 r. wzrosła liczba osób, którym wypłacono odsetki o 16%, natomiast zmniejszyła się kwota odsetek o 14,4%. Stwierdzone przyczyny wypłaty odsetek to głównie: wydanie decyzji i wypłata świadczenia po terminie (19 476 osób na kwotę 678 tys. zł), błędy leżące po stronie ZUS (4462 osób na kwotę 720 tys. zł), wykonywanie wyroków sądowych (921 osób na kwotę 1698 tys. zł), w tym wykonanie wyroków sądowych w związku ze zmianą orzeczenia lekarskiego (390 osób na kwotę 553 tys. zł), inne (6292 osób na kwotę 846 tys. zł). Departament Świadczeń Emerytalno-Rentowych wyjaśnił, że na wzrost liczby i kwoty wyrównań wraz z odsetkami wpłynęło przede wszystkim ujawnienie nieprawidłowo ustalonej wysokości świadczeń, na skutek weryfikacji akt emerytalno-rentowych, którą Zakład przeprowadził w 2018 r., w związku z wnioskiem Najwyższej Izby Kontroli zawartej w Informacja o wynikach kontroli „Skuteczność działania systemu przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej” z 21 września 2017 r. (P/064/LGD), o przeprowadzenie akcji informacyjnej o możliwości wystąpienia do ZUS z wnioskiem o ponowne ustalenie świadczenia emerytalno-rentowego z uwzględnieniem wynagrodzenia minimalnego. Na wzrost liczby odsetek wpłynęło spiętrzenie pracy w oddziałach ZUS, spowodowane wzmożonym wpływem wniosków o świadczenia w związku z ustawą obniżającą wiek emerytalny.

2.1.4. Świadczenia pozaubezpieczeniowe

W 2018 r. ZUS dokonał wypłaty świadczeń pozaubezpieczeniowych w kwocie 1 284 696 tys. zł dla 6918 tys. osób. Dotyczyło to głównie: ryczałtów energetycznych, dodatków kombatanckich, świadczeń pieniężnych dla osób deportowanych, deputatów węglowych, dodatków kompensacyjnych. W relacji do 2017 r. uległa zmniejszeniu liczba świadczeniobiorców o 8,2% i kwota wypłat o 2,7%.

²⁰ Wystąpienie pokontrolne nr KPS.410.001.05.2018.

2.2. Świadczenia krótkoterminowe – zasiłki oraz świadczenia rehabilitacyjne

2.2.1. Nienależnie pobrane świadczenia i nadpłaty zasiłków

W 2018 r. odnotowano 14 tys. nowo ujawnionych nienależnie pobranych świadczeń, nadpłat zasiłków (chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego i pogrzebowego) i świadczeń rehabilitacyjnych na kwotę 39 904 tys. zł, z tego:

- z winy ubezpieczonych – 13 tys. nienależnie pobranych zasiłków na kwotę 36 216 tys. zł;
- z winy płatników – 1,1 tys. nienależnie pobranych zasiłków na kwotę 2691 tys. zł,
- z winy ZUS odnotowano – 623 nowo ujawnionych nadpłat na kwotę 997 tys. zł. W relacji do 2017 r. liczba nienależnie pobranych zasiłków wzrosła o 1530, tj. o 12,5% na kwotę 4786 tys. zł, tj. o 14,5%, natomiast liczba nadpłat wzrosła o 93, tj. o 17,5% na kwotę 274 tys. zł, tj. o 38%.

Przyczynami nadpłat powstałych z winy ubezpieczonych były: wykonywanie pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy, zatajenie danych mających wpływ na prawo do zasiłku lub jego wysokość, złożenie nieprawdziwego oświadczenia, zawarcie z pracodawcą umowy o pracę dla pozorów lub w celu obejścia prawa, fikcyjnego podwyższenia wynagrodzenia w celu otrzymania wyższych świadczeń, sfalszowania lub podrobienia zwolnienia lekarskiego. Z winy płatników były: przekazanie do ZUS nieprawdziwych danych mających wpływ na uprawnienia do zasiłku lub jego wysokość lub danych dotyczących okresu zatrudnienia lub ubezpieczenia. Natomiast przyczynami nadpłat powstałych z winy ZUS były m.in.: błędy popełnione przez pracownika przy wprowadzaniu danych, błędne działania systemu informatycznego, nieprawidłowa interpretacja przepisów, błędna analiza i ocena stanu faktycznego, błędna ocena stanu zdrowia świadczeniobiorcy, brak pouczenia świadczeniobiorcy o okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość

Dyrektor Departamentu Zasiłków wyjaśniła, że w celu wyeliminowania nielegalnie pobranych zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych Zakład kontynuował działania polegające na: systematycznej analizie danych zaewidencjonowanych w systemie informatycznym ZUS w celu zidentyfikowania świadczeniobiorców wykonujących pracę w okresie zwolnień lekarskich od pracy, systematycznym zwiększaniu liczby przeprowadzanych kontroli prawidłowości wykorzystywania przez ubezpieczonych zwolnień lekarskich od pracy, poprawie funkcjonalności systemów informatycznych wspomagających obsługę świadczeń. W sierpniu 2018 r. wdrożono modyfikację aplikacji umożliwiającej systemową weryfikację spraw, w których występują okoliczności uzasadniające weryfikację ubezpieczenia.

2.2.2. Dopłaty do pobranych zasiłków

W 2018 r. wypłacono 159 tys. dopłat do zasiłków na kwotę 44 442 tys. zł. W relacji do 2017 r. zmalała liczba dopłat o 17 tys., tj. o 9,5% oraz ich kwota o 2345 tys. zł tj. o 5%. Dopłaty do zasiłków do kwot należnych świadczeniobiorcy były spowodowane przyczynami leżącymi po stronie osób ubezpieczonych (np. przekazanie przez osobę ubezpieczoną w trakcie pobierania zasiłku chorobowego z ubezpieczenia chorobowego informacji o tym, że niezdolność do pracy jest skutkiem wypadku przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy albo choroby zawodowej, dostarczenie przez osobę ubezpieczoną w trakcie pobierania świadczenia z ubezpieczenia chorobowego dokumentów potwierdzających okoliczności uprawniające do świadczeń w wysokości 100% podstawy wymiaru), płatników składek (np. przedstawienie przez płatnika składek dokumentów wpływających na podstawę wymiaru wypłacanego zasiłku), pracowników ZUS (np. błędne ustalenie wysokości lub podstawy wymiaru zasiłku przez pracownika) oraz zmianą parametrów wpływających na kwotę należnego świadczenia.

2.2.3. Wypłacone odsetki za zwłokę przy wypłacie zasiłków

Liczba wypłat odsetek za zwłokę przy wypłacie zasiłków z ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i świadczeń rehabilitacyjnych w 2018 r. wyniosła 12 tys. na kwotę 2098 tys. zł i w stosunku do 2017 r. wzrosła o 41,2%, natomiast kwota odsetek zmalała o 29,1%. Przyczynami wypłaty odsetek były m.in.: długo trwające postępowania wyjaśniające mające na celu weryfikację prawidłowości zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz w zakresie

oceny stanu zdrowia i wydania orzeczenia przez orzecznika ZUS, opóźnienie z przyczyn leżących po stronie pracownika obsługującego sprawę oraz długo trwające postępowania wyjaśniające. Dyrektor Departamentu Zasiłków wyjaśniła, że w celu wyeliminowania wypłat odsetek za zwłokę Zakład m.in. kontynuował działania dotyczące: poprawy funkcjonalności systemów informatycznych wspomagających obsługę świadczeń, przeglądu procedur mających na celu usystematyzowanie oraz ujednoczenie działań obsługi spraw w zakresie świadczeń podejmowanych przez terenowe jednostki organizacyjne ZUS.

3. Stan funduszu i gospodarowanie wolnymi środkami

Stan środków pieniężnych na dzień 31 grudnia 2018 r. pozostających na rachunkach bankowych pozostających w dyspozycji Centrali ZUS wynosił 2 485 345 tys. zł. Średni stan środków pieniężnych na rachunku bankowym FUS z 12 miesięcy wynosił 1 171 184 tys. zł. W 2018 r. wolne środki FUS pozostawały głównie na rachunku bankowym prowadzonym w Banku PKO BP S.A. z powodu wyższego oprocentowania środków na rachunku w stosunku do oprocentowania depozytów oferowanych na rynku międzybankowym. Z tego tytułu uzyskano odsetki w wysokości 18 749 tys. zł. Ponadto wolne środki FUS ulokowano na 246 lokatach bankowych na kwotę 192 333 300 tys. zł. Uzyskano z tego tytułu odsetki w kwocie 9669 tys. zł (na 199 lokatach jednodniowych oraz 47 lokatach trzydniowych). Oprocentowanie lokat wynosiło od 0,50% do 2,47% w skali roku. Średnia kwota lokaty wynosiła 781 842,7 tys. zł, najwyższa 1 000 000 tys. zł, natomiast najniższa lokata wynosiła 5000 tys. zł. Lokowanie wolnych środków nie zagrażało terminowej wypłacie świadczeń. Lokowanie wolnych środków FUS w 2018 r. dokonywano zgodnie z ustawą o finansach publicznych i rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej oraz zasad lokowania środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych²¹, jak również zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi ZUS²². Do podejmowania decyzji dotyczących zawierania depozytów terminowych ze środków FUS upoważnieni byli: dyrektor i wicedyrektor Departamentu Finansowania Funduszy oraz osoba upoważniona przez Prezesa Zakładu do kwoty transakcji 1000 mln zł na okres trzech miesięcy, członek Zarządu – do kwoty transakcji 500 mln euro. Lokowanie wolnych środków FUS odbywało się w oparciu o prognozy płynności finansowej, przygotowane na podstawie planów finansowych na 2018 r. oraz danych historycznych w zakresie kształtowania się przepływów pieniężnych w latach ubiegłych.

W dniu 31 grudnia 2018 r. stan funduszu wynosił 4 660 464 tys. zł i w porównaniu z planem po zmianach, był wyższy o 1 520 945 tys. zł (48,5%) oraz o 6 851 184 tys. zł, tj. o 312,7% wyższy niż w 2017 r. Stan funduszu na koniec roku obejmował m.in.:

- środki pieniężne – 2 485 534 tys. zł; w porównaniu do 1 stycznia 2017 r. nastąpił spadek o 2 402 402 tys. zł (o 49,1%), natomiast w porównaniu do planu nastąpił wzrost o 1 703 450 tys. zł (o 217,8%);
- zobowiązania – 8 605 835 tys. zł; w porównaniu do 2017 r. zmniejszyły się o 41,8%, w porównaniu do planu były wyższe o 11,1%; zobowiązania obejmowały m.in.: nadpłaty na kontach płatników – 4 148 548 tys. zł, podatek dochodowy i składkę na ubezpieczenie zdrowotne – 2 989 973 tys. zł, rezerwy – 973 327 tys. zł;
- należności – 10 780,8 tys. zł i były wyższe: w porównaniu do 2017 r. o 39,6%, a w porównaniu do planu o 106,7%.

Udział wpływów z tytułu składek FUS na koniec 2018 r. (165 430 623 tys. zł) do wydatków z tytułu świadczeń FUS (211 783 805 tys. zł) wynosił 78,1% i w relacji do 2017 r. był niższy o 0,2 punktu procentowego. W wyliczeniu powyższego wskaźnika wydolności FUS nie uwzględnia się przychodów

²¹ Dz. U. poz. 156.

²² Procedura do procesu 12.3 Zarządzanie aktywami funduszy i Zakładu wprowadzona Zarządzeniem nr 54 z dnia 31 marca 2017 r.

z tytułu rozliczenia wypłacanych przez płatników składek świadczeń z ubezpieczenia społecznego, które wyniosły 14 505 333 tys. zł.

Według sporządzonej w ZUS *Prognozy wpływów i wydatków FUS na lata 2019–2023*²³, szacowany jest dalszy wzrost deficytu Funduszu. Według wariantu pierwszego²⁴ saldo roczne (deficyt) FUS ma wzrosnąć w tym okresie z 50,7 mld zł do 67,1 mld zł, w tym funduszu emerytalnego z 45,9 mld zł do 66,7 mld zł. Wydatki zaś mają wzrosnąć z 244,9 mld zł w 2018 r. do 306,9 mld zł w 2023 r. Wydolność Funduszu (liczona stosunkiem wpływów do wydatków) zmniejszy się w tym okresie o jeden punkt procentowy (z 79% do 78%).

4. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności

Wartość wykonywanych zadań wynikających z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wyniosła 226 179 622 tys. zł, co stanowiło 99% planu i 108% wykonania w 2017 r. Zrealizowano następujące zadania:

- emerytury – 154 367 002 tys. zł (99,1% planu i 111,5% wykonania w 2017 r.);
- renty – 40 787 149 tys. zł (101,0% planu i 99,5% wykonania w 2017 r.);
- dodatki do rent i emerytur – 6 092 402 tys. zł (99,1% planu i 103,5% wykonania w 2017 r.);
- zasiłki chorobowe – 11 532 853 tys. zł (93,3% planu i 102% wykonania w 2017 r.);
- pozostałe zasiłki i świadczenia – 13 017 857 tys. zł (97,3% planu i 104,8% wykonania w 2017 r.);
- prewencja rentowa – 201 425 tys. zł (93,1% planu i 104,3% wykonania w 2017 r.);
- prewencja wypadkowa – 180 935 tys. zł (80,3% planu i 294,4% wykonania w 2017 r.).

²³ Opracowanie Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuarialnych, wrzesień 2018 r.

²⁴ Do analizy wybrano wariant nr 1 pośredni. ZUS przygotował też prognozy w wariantach nr 2 – pesymistycznym i nr 3 – optymistycznym. Prognoza uwzględnia stan na sierpień 2018 r.

V. Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych

1. Wykonanie planu przychodów FEP

W 2018 r. Fundusz Emerytur Pomostowych osiągnął przychody w kwocie 1 825 360 tys. zł, tj. wyższe od zaplanowanych o 114,2% oraz wyższe od wykonanych w 2017 r. o 176,2%. W znacznej mierze złożyła się na nie dodatkowa wpłata z budżetu państwa w wysokości 1 000 000 tys. zł. Przychody FEP miały tendencję wzrostową i wynosiły: w 2015 r. – 236 216 tys. zł, w 2016 r. – 488 544 tys. zł, w 2017 r. – 661 038 tys. zł.

Dotacja z budżetu państwa wyniosła 551 407 tys. zł i była niższa od zaplanowanej o 50 000 tys. zł i wyższa od dotacji uzyskanej w roku 2017 r. o 144 236 tys. zł (o 35,4%).

Przychody ze składek wyniosły 271 018 tys. zł i były wyższe o 20 184 tys. zł tj. o 8% od uzyskanych w 2017 r.

Należności FEP na koniec 2018 r. wyniosły 7648 tys. zł i były wyższe o 8% od planowanych oraz o 30% wyższe niż wykonane w 2017 r. Wzrost należności wynikał z wyższych należności z tytułu składek oraz rozrachunków z tytułu wypłaconych świadczeń. W strukturze należności występowały m.in. należności od płatników z tytułu niezapłaconych składek wraz z odsetkami – 4187 tys. zł, pozostałe należności – 2434 tys. zł, rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń – 1026 tys. zł. Wyższe od planowanych należności FEP na koniec 2018 r. wynikały z rozliczeń na kontach płatników w Systemie Ewidencjonowania Kont i Funduszy (SEKIF).

2. Wykonanie planu kosztów FEP

W 2018 r. koszty Funduszu wyniosły 807 022 tys. zł, tj. 94,7% planu i 121,6% wykonania w 2017 r. Główną pozycję stanowiły emerytury pomostowe, które wyniosły 802 029 tys. zł i były niższe od planu o 5,4 % i wyższe od wykonania w 2017 r. o 21,7%.

W pozycji pozostałe koszty wykazano odpis na działalność ZUS w kwocie 3022 tys. zł (100% kwoty planowanej). Pozostałe zmniejszenia wyniosły 1944 tys. zł, wyższe od planu o 976 tys. zł (o 100,8%) oraz wyższe o 217 tys. zł od wykonania w 2017 r. (o 12,6%). Obejmowały one głównie rezerwy na świadczenia niezgłoszone do końca danego roku bilansowego (należne za ten rok a wypłacone w roku następnym) – 1256 tys. zł, odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu odsetek od składek – 349 tys. zł oraz odpisy aktualizujące wartość należności z tytułu składek – 248 tys. zł.

Zobowiązania wyniosły 22 121 tys. zł i w stosunku do planu były wyższe o 15% oraz o 11,2% wyższe od zobowiązań w 2017 r. i obejmowały m.in.:

- rozrachunki z tytułu składek (nadpłaty) – 5349 tys. zł;
- rozrachunki z tytułu podatku dochodowego – 6388 tys. zł;
- rozrachunki z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne – 6714 tys. zł;
- rezerwy na świadczenia – 3623 tys. zł.

Wzrost zobowiązań w relacji do 2017 r. wynikał z wyższych zobowiązań z tytułu składek, a w relacji do planu wynikał ze zwiększenia kwoty rozrachunków na kontach płatników w systemie SEKIF.

3. Stan funduszu i gospodarowanie wolnymi środkami

Stan środków pieniężnych FEP na dzień 31 grudnia 2018 r. pozostających na rachunkach bankowych wynosił 1 056 473 tys. zł, natomiast średni stan środków pieniężnych z 12 miesięcy wynosił 50 852 tys. zł. W 2018 r. wolne środki FEP lokowane były na depozytach bankowych lub pozostawione na oprocentowanym rachunku bankowym, z którego uzyskano odsetki w wysokości 762 tys. zł. W 2018 r. dokonano sześciu lokat wolnych środków FEP, z tego: pięciu lokat jednodniowych i jednej lokaty trzydniowej na łączną kwotę 287 900 tys. zł. Uzyskane z tego tytułu odsetki wyniosły 16 tys. zł. Średnia

kwota lokaty ze środków FEP wyniosła 47 983 tys. zł. Najniższa kwota lokaty wyniosła 42 500 tys. zł, najwyższa zaś 51 400 tys. zł. Najniższe oprocentowanie lokaty wyniosło 1%, natomiast najwyższe 2%. Lokowanie wolnych środków nie zagrażało terminowym wypłatom świadczeń. Zakład dokonując lokowania wolnych środków FEP dotrzymywał obowiązujących w tym zakresie regulacji ustawowych oraz uregulowań wewnętrznych ZUS. Zgodnie z art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. *o emeryturach pomostowych* wolne środki FEP mogą być lokowane jedynie na lokatach bankowych, w papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa oraz w jednostkach uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego. Lokowanie wolnych środków FEP odbywało się w oparciu o prognozy płynności finansowej, przygotowane na podstawie planów finansowych na 2018 r. oraz danych historycznych w zakresie kształtowania się przepływów pieniężnych w latach ubiegłych.

Stan Funduszu na koniec 2018 roku wyniósł 1 042 093 tys. zł i stanowił 5837,7% planu i 4386,8% stanu FEP na początku roku. Obejmował on: środki pieniężne – 1 056 567 tys. zł (3521,9% planu), należności – 7648 tys. zł (108% planu); zobowiązania – 22 121 tys. zł (115% planu).

4. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności

Efektem działalności FEP jest finansowanie emerytur pomostowych. Wpływy ze składek pokrywały jedynie 33,8% wypłat emerytur pomostowych, natomiast pozostała kwota została sfinansowana z dotacji budżetu państwa. W 2018 r. przeciętna miesięczna liczba osób pobierających emerytury pomostowe wyniosła 24 757, a przeciętna miesięczna emerytura pomostowa wyniosła 2697 zł.

Dane o wykonaniu planu finansowego FEP zawarto w załączniku nr 4 do Informacji.

VI. Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

1. Przychody FRD

W 2018 r., przychody Funduszu, nie uwzględniając przekazania środków z tytułu obligacji Krajowego Funduszu Drogowego, wyniosły 4 077 396,9 tys. zł, tj. 158,9% zaplanowanej kwoty i 125,1% przychodów osiągniętych w 2017 r. Na przychody 2018 r. złożyły się m.in.:

- wpływy w wysokości 0,35% podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, kwota 2 076 350,8 tys. zł, tj. 105,0% planu i 108,5% wykonania 2017 r.;
- zarządzanie aktywami – kwota 621 252,3 tys. zł, tj. 106,1% planu i 46,4% wykonania 2017 r. Wyniki te były uzależnione od koniunktury na rynkach akcji i skarbowych papierów wartościowych oraz rynku międzybankowym;
- nieplanowane na 2018 r. wpływy z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa 1046,1 tys. zł, tj. 21,2% wykonania 2017 r.;
- pozostałe przychody, w tym dywidendy i odsetki: 622 357,9 tys. zł, tj. 105,8% planu i 46,4% wykonania za 2017 r.

W październiku 2018 r. przychody Funduszu zostały zwiększone o kwotę 12 761 618 tys. zł, uzyskaną w wyniku terminowego wykupu przez Krajowy Fundusz Drogowy (KFD) obligacji²⁵, pochodzących z aktywów przekazanych przez OFE. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych²⁶, zostały one przekazane z pozycji pozabilansowej i zaewidencjonowane do pozycji bilansową Funduszu²⁷.

Na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2018²⁸, decyzją Ministra Finansów przyznana została Funduszowi kwota 2 mld zł pochodząca z rezerwy celowej budżetu państwa na zadania publiczne, utworzonej z kwoty wydatków zablokowanych na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o finansach publicznych. Łącznie przychody Funduszu w 2018 r. wyniosły 17 415 781 tys. zł.

Przychody osiągnięte w 2018 r., nie uwzględniając przekazania środków z tytułu obligacji Krajowego Funduszu Drogowego, miały tendencję wzrostową również do lat poprzednich i stanowiły 175,3% przychodów osiągniętych w 2016 r. (2 325 904 tys. zł) oraz 188,2% przychodów osiągniętych w 2015 r. (2 166 604 tys. zł).

Niekorzystna koniunktura panująca w roku 2018 na GPW spowodowała ujemny (-7,66%) zwrot z części akcyjnej FRD.

2. Koszty FRD

W 2018 r. koszty Funduszu wyniosły 1106 tys. zł, tj. 49,6% zaplanowanej kwoty i 99,5% wykonania w 2017 r. Niższe niż w 2017 r. wykonanie kosztów wynikało z braku realizacji transakcji kupna/sprzedaży na rynku akcji w okresie styczeń–listopad 2018 r.

W ostatnich latach koszty FRD miały tendencję malejącą i wyniosły: 1111 tys. zł w 2017 r., 1307 tys. zł w 2016 r. W 2015 r. koszty bieżące (własne) FRD wyniosły 1228 tys. zł, a ponadto do kosztów zaliczono wynik z wyceny papierów wartościowych w kwocie 528 079 tys. zł. Wykazane za 2018 r. koszty dotyczyły głównie: opłat z tytułu refundacji na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych

²⁵ Do dnia 23 października 2018 r., obligacje KFD były ewidencjonowane na koncie pozabilansowym w wartości przekazania.

²⁶ Dz. U. poz. 1613.

²⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 września 2018 r. w sprawie lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej (Dz. U. poz. 1920).

²⁸ Dz. U. poz. 2383.

(KDPW), poniesionych przez powierników przechowujących aktywa Funduszu oraz biur maklerskich, NBP i wynagrodzenia dla audytora

W 2018 r. nie dokonywano zmniejszenia stanu finansowego Funduszu w celu uzupełnienia niedoboru funduszu emerytalnego FUS, wynikającego z przyczyn demograficznych²⁹.

FRD nie było obciążane kosztami ponoszonymi przez ZUS jako osobę prawną z tytułu administrowania Funduszem.

3. Gospodarowanie aktywami FRD

3.1. Stan funduszu na początek 2018 r. wyniósł 25 047 681 tys. zł, a na koniec 42 462 356 tys. zł. Wysoki przyrost stanu Funduszu o kwotę 17 414 675 tys. zł, tj. o 69,5%, wynikał przede wszystkim z przeniesienia na konto bilansowe dwóch serii obligacji KFD na łączną kwotę 12 761 618 tys. zł (73,3% przyrostu).

Największą grupę aktywów Funduszu na koniec 2018 r. stanowiły obligacje Skarbu Państwa, których wartość według wyceny wzrosła w 2018 r. o 42,5% z 18 725 245 tys. zł do 26 686 261 tys. zł, co stanowiło 62,9% wartości portfela inwestycyjnego.

Pozostałe grupy aktywów stanowiły:

- depozyty bankowe, których wartość według wyceny wzrosła w 2018 r. z 2 476 842 tys. zł do 8 092 543 tys. zł, tj. o 226,7%, co stanowiło 19,1% wartości portfela inwestycyjnego;
- obligacje korporacyjne, ich wartość według wyceny wzrosła w 2018 r. o 1489,6% z 246 728 tys. zł do 3 922 111 tys. zł, co stanowiło 9,2% wartości portfela inwestycyjnego;
- akcje spółek notowanych na GPW w Warszawie, ich wartość według wyceny zmniejszyła się z 3 565 986 tys. zł do 3 200 141 tys. zł, tj. o 10,3%, co stanowiło 7,5% wartości portfela inwestycyjnego (dla porównania wartość akcji w 2017 r. wzrosła o 21,5% z 2 933 807 tys. zł do 3 565 986 tys. zł, co stanowiło 14,3% portfela inwestycyjnego);
- środki na rachunku bankowym, wzrosły z 482 tys. zł do 527 599 tys. zł, co stanowiło 1,3 wartości portfela inwestycyjnego.

Stopa zwrotu aktywów z portfela inwestycyjnego FRD za 2018 r. wyniosła 1,58% i była niższa od dochodowości aktywów w 2017 r. (5,97%) oraz niższa od stopy zwrotu w 2016 r. (2,62%). Wynikało to ze straty poniesionej z inwestycji w akcje.

Zobowiązania Funduszu na koniec 2018 r. wyniosły 75 tys. zł i były niższe o 16,7% niż w 2017 r. (90 tys. zł). Wynikały one z naliczonych za grudzień 2018 r., a zapłaconych w styczniu 2019 r. opłat dotyczących refundacji kosztów poniesionych przez powierników przechowujących aktywa Funduszu na rzecz KDPW.

Ocena realizacji polityki inwestycyjnej Funduszu, należy do zadań Departamentu Audytu ZUS. Przeprowadzony w 2018 r. audyt dotyczący gospodarowania jego aktywami, przepływami pieniężnymi, wykazanymi kosztami, nie zawierał wniosków oraz zaleceń.

3.2. Nadzór nad lokowaniem środków Funduszu, określenia jego struktury portfela aktywów, sprawował Komitet ds. aktywów finansowych, który w 2018 r. odbył 16 posiedzeń w zakresie określania kierunku polityki inwestycyjnej. Realizując założenia polityki inwestycyjnej, zwiększony został udział obligacji Skarbu Państwa i depozytów bankowych, natomiast udział posiadanych akcji zmniejszono do 7,5% wartości portfela inwestycyjnego.

W ocenie NIK, zarządzanie portfelem aktywów Funduszu dokonywane było w sposób maksymalnie bezpieczny, przy zachowaniu rentowności zainwestowanych środków. Zakład dokonując lokowania wolnych środków Funduszu, przestrzegał obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa³⁰ oraz wewnętrznych uregulowań ZUS³¹ w zakresie zasad zarządzania aktywami finansowymi.

²⁹ Art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy o sus.

³⁰ Art. 63 ust. 1 – 3 ustawy o sus.

³¹ Zarządzenie Nr 30 Prezesa ZUS z dnia 29 kwietnia 2015 r.

W działalności Funduszu Rezerwy Demograficznej, nie stwierdzono nieprawidłowości.

4. Efekty działalności FRD

FRD pełni rolę rezerwy mającej zapewnić wypłacalność funduszu emerytalnego. Celem działalności FRD jest przekazywanie środków, które mogą być wykorzystane wyłącznie na: uzupełnienie wynikającego z przyczyn demograficznych niedoboru funduszu emerytalnego, nieoprocentowaną pożyczkę uzupełniającą środki funduszu emerytalnego na bieżącą wypłatę świadczeń, zasilenie funduszu emerytalnego z aktywów pochodzących z OFE³². W 2018 r. FRD nie przekazywał środków do FUS.

---

³² Art. 59 ust. 1 ustawy o sus.

VII. Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej

1. Wykonanie planu przychodów

1.1. Wykonanie przychodów Zakładu

Przychody Zakładu za 2018 r. wyniosły ogółem 4 506 821 tys. zł, co stanowiło 100% planu po zmianach i 104,8% przychodów w 2017 r. W stosunku do ustawy budżetowej plan przychodów po zmianach zwiększono o 2,5%. Zwiększenie planu o 108 825 tys. zł w całości dotyczyło pozycji pozostałe przychody. Źródłami przychodów Zakładu były m.in.:

- odpis z FUS zrealizowany w wysokości 3 705 499 zł (100% według ustawy budżetowej); wyższy o 2,7% niż w 2017 r.;
- zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty w wysokości 260 503 tys. zł;
- pobór i dochodzenie składek innych niż na FUS w kwocie 230 182 tys. zł;
- pozostałe przychody w kwocie 278 531 tys. zł.

Przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty były o 3,7% niższe od planowanych i o 3,4% wyższe od uzyskanych w 2017 r. Głównym źródłem wzrostu o 17,2% były przychody z tytułu obsługi rent socjalnych. Było to związane z wejściem w życie ustawy z dnia 9 maja 2018 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej³³. Przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek innych niż FUS były o 2,6% wyższe od planowanych i o 8% większe niż w 2017 r. Głównym źródłem wzrostu w tej pozycji były przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne, stanowiące 66,1% kwoty ogółem. Pozostałe przychody były o 72,4% wyższe niż w ustawie budżetowej i o 3% większe niż w planie po zmianach. W stosunku do 2017 r. wzrosły o 45,3%. Wynikało to głównie ze wzrostu zwrotu kosztów egzekucyjnych. Miała na to wpływ zmiana przepisów³⁴ dotycząca kolejności i sposobu rozliczenia wpłat na należności FUS i innych należności. W 2018 r. przychody z tego tytułu wyniosły 183 145 tys. zł i były o 99,5% wyższe niż w 2017 r.

W poprzednich 4 latach przychody Zakładu stale rosły i w 2018 r. były o 9,2% wyższe niż w 2015 r. Przyczyniło się do tego zaplanowanie w ustawach budżetowych coraz wyższego odpisu z FUS. W 2018 r. był on o 8% wyższy niż w 2015 r., ale jego udział w przychodach Zakładu ogółem zmniejszył się z 83,1% w 2015 r. do 82,2% w 2018 r.

1.2. Realizacja przychodów Centrali Zakładu

Przychody Centrali ZUS zrealizowano w 2018 r. w kwocie 570 132 tys. zł. Były one niższe o 76 832 tys. zł, tj. 11,5% w stosunku do 2017 r. Głównymi źródłami przychodów były: odpis z FUS na pokrycie kosztów działalności Centrali Zakładu – 553 225 tys. zł, inne przychody operacyjne – 14 540 tys. zł i dotacje związane z realizacją projektów Unii Europejskiej – 1994 tys. zł. Odpis z FUS stanowił 97,1% przychodów Centrali ZUS i był o 7,3% niższy niż w 2017 r.

1.3. Należności Zakładu

Na dzień 31 grudnia 2018 r. należności netto wynosiły ogółem 96 694 tys. zł, tj. o 0,7% więcej niż na koniec 2017 r. Należności długoterminowe w wysokości 500 tys. zł, stanowiły połowę kwoty z 2017 r. Należności krótkoterminowe w kwocie 96 194 tys. zł były wyższe o 1,2% niż w 2017 r. Złożyły się na nie głównie inne należności – 90 145 tys. zł (93,7%) oraz należności z tytułu dostaw i usług – 6011 tys. zł (6,2%). Kwoty powyższe uwzględniały odpisy aktualizujące należności na łączną kwotę

³³ Dz. U. poz. 933.

³⁴ Spowodowana wejściem w życie od dnia 1 stycznia 2018 roku rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1831).

(-)74 062 tys. zł, w tym: z tytułu dostaw i usług niefinansowych aktywów trwałych 35 328 tys. zł (47,7%), innych należności 24 557 tys. zł (33,2%). Największe kwoty innych należności dotyczyły:

- udzielonych pożyczek mieszkaniowych z ZFŚS – 54 727 tys. zł;
- pozostałych rozrachunków z odbiorcami z działalności operacyjnej, gdzie przeważają należności z tytułu zwrotów kosztów zastępstwa procesowego i naliczonych kar umownych – 28 056 tys. zł;
- należności z tytułu naliczonej prowizji za pobór i dochodzenie składki NFZ – 21 005 tys. zł;
- rozrachunków z FUS, w tym m.in. z tytułu obsługi rent socjalnych, zadań zleconych, świadczeń przedemerytalnych, deputatów węglowych – 10 560 tys. zł.

Należności dochodzone na drodze sądowej wynosiły 3204 tys. zł i w całości były objęte odpisem aktualizującym.

1.4. Należności Centrali

Na dzień 31 grudnia 2018 r. w Centrali ZUS nie wystąpiły należności długoterminowe. Należności krótkoterminowe netto wynosiły 1482 tys. zł i były o 27,5% niższe niż w 2017 r. Należności krótkoterminowe brutto wynosiły 15 690 tys. zł i w porównaniu z 2017 r. były wyższe o 70,3%. Złożyły się na nie głównie inne należności na kwotę 14 201 tys. zł, w tym pozostałe rozrachunki z odbiorcami z działalności operacyjnej, dotyczące głównie należności z tytułu kar umownych, zwrotów kosztów zastępstwa procesowego itp. 12 859 tys. zł, tj. o 69% więcej niż na koniec 2017 r. Na inne należności utworzono odpis aktualizujący w wysokości 12 806 tys. zł. W związku z tym ich wartość netto wyniosła 1395 tys. zł

Należności dochodzone na drodze sądowej wynosiły brutto 1402 tys. zł i w całości były objęte odpisem aktualizacyjnym.

Stan należności przeterminowanych na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosił 14 130 tys. zł. Obejmowało to należności od 12 firm na sumę 14 126 tys. zł i od 5 osób fizycznych na kwotę 4 tys. zł. We wszystkich sprawach podejmowano działania w celu odzyskania należności.

W 2018 r. w Centrali ZUS nie odroczone i nie umorzono należności. Należności w kwocie 30,7 tys. zł zostały rozłożone na raty. Jedna należność w kwocie 3,2 tys. zł została rozłożona na raty w wyniku zawarcia ugody sądowej. Należności te dotyczyły zwrotu kosztów udziału w szkoleniach lub refundacji nauki za studia przez pracowników, z którymi zostały rozwiązane umowy o pracę.

2. Wykonanie planu kosztów

2.1. Wykonanie kosztów działalności Zakładu

1. W 2018 r. koszty działalności bieżącej Zakładu wyniosły 4 239 201 tys. zł, co stanowiło 87,4% planu. Były one mniejsze o 1,5% niż w 2017 r.

Wynagrodzenia wyniosły ogółem 2 470 663 tys. zł (99,7% planu). W uzgodnieniu z Ministrem Rozwoju i Finansów na 2018 r. zaplanowano fundusz wynagrodzeń osobowych w kwocie 2 454 873 tys. zł. Na wynagrodzenia osobowe w 2018 r. wydatkowano 2 454 427 tys. zł, tj. o 185 tys. zł więcej niż w 2017 r. Zaplanowana w ustawie budżetowej na 2018 kwota wynagrodzeń nie była zmieniana.

Usługi obce wyniosły ogółem 837 891 tys. zł, tj. 71,8% planu i 100,5% kosztów poniesionych w 2017 r. Największe koszty poniesiono z tytułu usług pocztowych i bankowych w kwocie 324 537 tys. zł, tj. 89% planu po zmianach. Niskie wykonanie planu usług obcych wynikało przede wszystkim z niezrealizowania w pełni usług związanych z przetwarzaniem danych (zaplanowano 440 600 tys. zł zrealizowano w wysokości 252 453 tys. zł). Również w 2017 r. głównym powodem wykonania w 81,1% planu kosztów usług obcych było zrealizowanie w 76,7% planowanych zakupów usług związanych z przetwarzaniem danych. Zakresy niezrealizowanych w latach 2017–2018 zakupów dotyczących serwisu i oprogramowania informatycznego w znacznym stopniu się pokrywały. Na przykład:

- wsparcie oraz serwis oprogramowania Oracle. Nie zrealizowano żadnych kosztów zaplanowanych w 2018 r. na 29 255 tys. zł, a w 2017 r. na 7728 tys. zł. Członek Zarządu ZUS nadzorujący Pion Operacji i Eksploatacji Systemów wyjaśnił, że niewykorzystanie środków w 2017 r. spowodowane

było przedłużonym trybem rozpoznawania rynku, celem wybrania najkorzystniejszej opcji. W 2018 r. unieważniono przetarg, ponieważ w między czasie wybrany dostawca stracił prawo dostarczania oprogramowania będącego przedmiotem zamówienia. Według wyjaśnień ryzyko nieprawidłowego działania systemów występuje, ale w aktualnie eksploatowanej wersji oprogramowania jest ograniczone. Celem ZUS jest wyeliminowanie tego niewielkiego ryzyka i traktuje ten zakup jako niezbędny;

- serwis oprogramowania BMC na platformie *Mainframe*. Nie zrealizowano żadnych kosztów zaplanowanych w 2018 r. na 23 126 tys. zł i w 2017 r. na 13 000 tys. zł. Członek Zarządu ZUS wyjaśnił, że ZUS „używa wersji, dla której producent firma IBM od dnia 27.06.2014 r. nie świadczy usług wsparcia. Zakup wsparcia do narzędzi BMC pracujących na niewspieranej wersji DB2 jest, w ocenie Zakładu, bezzasadny, ponieważ i tak zgłoszone przez BMC incydenty nie będą mogły być obsłużone przez zespół wsparcia IBM. Dlatego racjonalizując wydatki Zakład planuje powrócić do kwestii zakupu wsparcia do narzędzia BMC, po migracji motoru bazy danych DB2 do najnowszej wersji (...) migracja jest obecnie na etapie planowania tj. inicjowania projektu”;
- serwis oprogramowania Software AG. Nie zrealizowano żadnych kosztów zaplanowanych w 2018 r. na 5760 tys. zł i w 2017 r. na 4000 tys. zł. Wyjaśniono, że środki te zarezerwowano ze względu na wypowiedzenie w 2016 r. umowy z ZETO na przetwarzanie danych w aplikacjach EMIR oraz RENTIER. Według wyjaśnienia, środki te nie zostały wykorzystane ze względu na wycofanie ww. wypowiedzenia umowy w 2017 r. W 2018 r. zostały zakupione nowe serwery *Mainframe*. W celu przeniesienia na nie środowisk, na których zainstalowane jest oprogramowanie SAG, niezbędna była zmiana warunków licencyjnych i zakup serwisu na to oprogramowanie. W dniu 29.03.2019 r. została podpisana umowa na serwis oprogramowania Software AG wraz ze świadczeniem dodatkowych usług w Centrali ZUS. Zamówienie zostało p2rzeprowadzone w trybie z „wolnej ręki”.

NIK zwraca uwagę, że z trzech spraw, których dotyczyły wyjaśnienia, w jednym wypadku zaplanowany w latach 2017–2018 zakup serwisu oprogramowania BMC był już wcześniej nieuzasadniony. W drugim wypadku planowanie zakupu serwisu oprogramowania Software AG nie było w porę dostosowywane do podejmowanych działań.

W 2018 r. kolejny rok nie wykonano planowanych zakupów usług dotyczących funkcjonowania systemów informatycznych. W części wyjaśnianych spraw, dotyczących niezrealizowanych zakupów, nie zostały one prawidłowo zaplanowane. Dlatego potrzebne jest podjęcie działań na rzecz poprawy planowania zakupów omawianych usług i terminowej ich realizacji.

Koszty ubezpieczenia społecznego i innych świadczeń wyniosły 518 803 tys. zł, tj. 94,5% planu i 100,4% kosztów 2017 r. Amortyzacja wyniosła 238 307 tys. zł, tj. 60% planu i 79,7% poniesionych w 2017 r. Zmniejszenie wysokości amortyzacji wynika z niskiego poziomu realizacji planów rzeczowo-finansowych działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych.

W ustawie budżetowej na 2018 r. dla Zakładu zaplanowano koszty o 547 861 tys. zł wyższe od poniesionych w 2017 r. natomiast przychody wyższe o 100 113 tys. zł. W rezultacie w 2018 r. planowana strata brutto miała wynieść 450 583 tys. zł, podczas gdy strata poniesiona w 2017 r. wyniosła 2835 tys. zł. Według planu po zmianach strata miała wynieść 341 758 tys. zł ze względu na podwyższenie planowanych przychodów o 108 825 tys. zł. Ostatecznie, w stosunku do planu po zmianach przychody były niższe o 1360 tys. zł, a koszty niższe o 610 738 tys. zł. W rezultacie za 2018 r. odnotowano zysk w kwocie 267 620 tys. Niższe od planowanych były przede wszystkim koszty usług obcych o 329 539 tys. zł, amortyzacja o 159 165 tys. zł oraz materiały i energia o 41 120 tys. zł.

W latach 2015–2017 koszty Zakładu zwiększały się kolejno o: 0,3%, 2,6% i 4,7%.

2. Kontrolą objęto koszty delegacji służbowych poniesione w wysokości 2421 tys. zł, tj. 77,3% planu po zmianach. Największe koszty poniesiono na podróże służbowe zagraniczne – 732 tys. zł (91,6% planu i o 44% wyższe niż w 2017 r.) i delegacje dotyczące szkoleń trenerów wewnętrznych – 634 tys. zł. Największe środki w kwocie 342 tys. zł (46,7% kosztów podróży zagranicznych) przeznaczono na 13 wyjazdów związanych z tzw. „Dniami Poradnictwa. Są one realizowane od 2012 r. we współpracy

z polskimi placówkami dyplomatycznymi w oparciu o Deklarację współpracy podpisaną 10 kwietnia 2012 r. pomiędzy ZUS, a Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Koszty Dni Poradnictwa były w 2018 r. o 71,1% wyższe od zaplanowanych. Zrealizowano wyjazdy do 12 z 18 krajów przewidzianych w planie. Z ujętych w planie krajów nie przeprowadzono Dni Poradnictwa w: Austrii, Irlandii, Norwegii, Szwajcarii, Ukrainie i Wielkiej Brytanii. Największe koszty poniesiono z tytułu wyjazdów na Dni Poradnictwa do: Australii – 81 043 zł, USA – 78 894 zł, Kanady – 58 927 zł.

Spotkania polegały m.in. na udzielaniu porad i konsultacji indywidualnych mieszkającym w danym regionie Polakom oraz na przedstawieniu prezentacji o systemie emerytalnym w Polsce i uprawnieniach wynikających z dwustronnej umowy z danym krajem. Zdaniem NIK, ze względu na podróż i czas realizowanych spotkań, ilość porad, których mogli udzielić wyjeżdżający specjaliści ZUS jest mniejsza niż w czasie normalnego pełnienia obowiązków. W omawianych przykładach prelekcje i porady realizowane były z reguły co drugi dzień wyjazdu przez 3–4 godziny. Dodatkowo poniesiono koszty podróży zagranicznych, które dla wskazanych powyżej wyjazdów wynosiły od 73 zł do 291 zł na uczestnika spotkania. W sprawie analizy efektywności realizacji Dni Poradnictwa, zwłaszcza na innych kontynentach, Dyrektor Departamentu współpracy Międzynarodowej wyjaśniła m.in., że efektywność realizacji Dni Poradnictwa ZUS jest przedmiotem analizy ilościowej – co wyraża się w statystykach uczestnictwa przedstawicieli Polonii w spotkaniach oraz jakościowej (...) Poradnictwo ZUS organizowane we współpracy z konsulacjami staje się też okazją do swobodnego przekazywania wiedzy konsulom (...) Kolejnym pozytywnym (jakościowym) efektem Dni Poradnictwa jest poszerzenie wiedzy pracowników ZUS (...) W sprawie stosowania innych metod docierania z informacją do osób zamieszkałych w USA, Kanadzie i Australii wyjaśniono, że „sprawa dostępu do informacji telefonicznej poza normalnymi godzinami pracy – co byłoby konieczne w przypadku państw poza Unią Europejską – została podniesiona, ale rzecz jasna wymaga szczególnych decyzji organizacyjno-płacowych. (...) Wykorzystywanie mediów społecznościowych jest przedmiotem analiz w ZUS.

Zdaniem NIK przeanalizowania wymaga efektywność prowadzenia „Dni Poradnictwa” poza UE. Udzielanie porad przez oddelegowanych specjalistów trwa krótko w stosunku do ich normalnego czasu pracy, a koszty tych wyjazdów są kilkakrotnie wyższe niż na terenie UE. Dlatego celowe jest poszukiwanie innych form rozszerzenia pomocy prawnej poza UE.

2.2. Zatrudnienie i wynagrodzenia

Przeciętne zatrudnienie w ZUS w 2018 r. wyniosło 44 954 w przeliczeniu na pełne etaty. W porównaniu z zatrudnieniem planowanym było niższe o 325 etatów (o 0,7%), a w stosunku do 2017 r. – niższe o 210 etatów (0,5%).

Przeciętne zatrudnienie w Centrali ZUS wyniosło w 2018 r. 1441 etatów (bez Zarządu) i w stosunku do 2017 r. zwiększyło się o 1,1%. W oddziałach, nie licząc orzecznictwa lekarskiego, zatrudnienie było w 2018 r. niższe o 0,4% niż w 2017 r. Natomiast w orzecznictwie lekarskim zatrudnienie zmniejszyło się w tym czasie o 8,1%.

W Centrali ZUS (bez Zarządu), przeciętne wynagrodzenie na 1 etat w 2018 r. wyniosło 7005 zł i w stosunku do 2017 r. zwiększyło się o 1,6%, natomiast w oddziałach ZUS (z wyłączeniem orzecznictwa lekarskiego), zwiększyło się o 0,4% do 4391 zł. W orzecznictwie lekarskim wynagrodzenie zwiększyło się o 5,7% do 9136 zł.

W 2018 r. przeciętne wynagrodzenie w Centrali ZUS (z wyłączeniem Zarządu) było wyższe od wynagrodzenia w oddziałach bez orzecznictwa o 2614 zł, tj. o 59,5%.

Wynagrodzenia bezosobowe wyniosły w 2018 r. 10 422 tys. zł i w porównaniu do 2017 r. zmniejszyły się o 10,1%. Związane to było ze zmniejszeniem o 14,9% przeciętnego zatrudnienia z 1340 w 2017 r. do 1141 w 2018 r., w tym pracownicy ZUS odpowiednio 16 i 23 osoby.

W Zarządzie ZUS przeciętne zatrudnienie w 2018 r. wyniosło 5 etatów. Przeciętne wynagrodzenie Zarządu ZUS (Prezes i członkowie Zarządu) zmniejszyło się o 5,2%, z 24 593 zł w 2017 r. do 23 309 zł w 2018 r.

Firma Ernst & Young przekazała 30 maja 2018 r. (na podstawie umowy z dnia 27 listopada 2017 r.), analizę pt. *Metodyka wyznaczania norm zatrudnienia w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (Metodyka)*. Porównano obciążenie zadaniami w najważniejszych obszarach działalności ZUS (zarządzanie i wsparcie, obsługa klienta, świadczenia, dochody, orzecznictwo) i wyznaczono etatyzację w merytorycznych jednostkach organizacyjnych oddziałów ZUS. ZUS ustalił docelową etatyzację oddziałów w odniesieniu do średniej ze wszystkich oddziałów.

ZUS otrzymał od firmy *Keystone Business Advisory* zamówiony Raport z dnia 11 czerwca 2018 r. dotyczący oceny *Metodyki*. W Raporcie stwierdzono, że *Metodyka* jest dobrym punktem wyjścia do diagnozy w Zakładzie obszarów o największym potencjale etatyzacyjnym, ale jej wdrożenie trzeba poprzedzić weryfikacją i priorytetyzacją wyników. W związku z tym, w raporcie rekomendowano podjęcie dziesięciu działań wdrożeniowych.

Do dnia zakończenia kontroli przeprowadzono w ZUS konsultacje z dyrektorami oddziałów i departamentów merytorycznych dotyczące wprowadzenia założonego poziomu etatyzacji. Nie podejmowano działań mających na celu wdrożenie norm zatrudnienia, wynikających z *Metodyki* i Raportu. Według wyjaśnień złożonych przez Dyrektora Departamentu Spraw Pracowniczych „Danymi bazowymi do wyliczenia etatyzacji był stan zatrudnienia na dzień 31 grudnia 2017. Od tego momentu zakres zadań wielu komórek uległ znacznemu zwiększeniu (...). Wpływ na realizację wyznaczonej etatyzacji ma aktualnie dokonywana zmiana struktury organizacyjnej jednostek działających w Oddziałach. (...). Po konsultacji z Dyrektorami Departamentów i Dyrektorami Oddziałów zostanie podjęta decyzja w sprawie dalszych kroków celem wprowadzenia założonego poziomu etatyzacji”. NIK pozytywnie ocenia podjęcie przez ZUS działań na rzecz racjonalizacji obciążenia zadaniami w podstawowych obszarach realizacji zadań, bowiem udział wynagrodzeń w kosztach funkcjonowania ZUS systematycznie rośnie i przekroczył 58%, a wraz z pochodnymi 70%. Natomiast zamówione przez ZUS analizy wskazują na potrzebę zidentyfikowania potencjalnych nieefektywności i niespójności w poziomie zatrudnienia w poszczególnych oddziałach ZUS. Po prawie 11 miesiącach od otrzymania *Metodyki* trwa zbieranie danych do oceny jej prawidłowości i ewentualnego zakresu wdrożenia.

W 2018 r. w Centrali ZUS zawarto łącznie 168 umów cywilno-prawnych, tj. o cztery mniej niż w 2017 r. Z tytułu realizacji umów poniesiono koszty w wysokości 1034 tys. zł, tj. mniejsze o 1069 tys. zł niż 2017 r.

2.3. Wykonanie kosztów działalności Centrali Zakładu

2.3.1. W 2018 r. koszty Centrali zrealizowano w kwocie 441 263 tys. zł, co stanowiło 63,8% planu po zmianach. Największe koszty poniesiono z tytułu:

- usług informatycznych – 189 773 tys. zł, tj. 50,6 % planu;
- wynagrodzeń osobowych pracowników – 122 568 tys. zł, tj. 106,7% planu. Przekroczenie planu nastąpiło w ramach nagrody rocznej dla pracowników Centrali, sfinansowanej z przeznaczonej na to rezerwy pozostającej na szczeblu Zakładu;
- usług pocztowych i bankowych – 42 114 tys. zł, tj. 87,9 % planu. Mniejsza od przewidywanej była liczba wysyłek realizowanych w ramach masowych akcji;
- ubezpieczenia społeczne i świadczenia na rzecz pracowników – 25 692 tys. zł, tj. 89,4% planu. W tym min.: składki ubezpieczeniowe – 19 704 tys. zł (100,5% planu), składki na FP – 2282 tys. zł (81,7%), odpis na ZFŚS – 1856 tys. zł (99,5%), koszty szkolenia pracowników – 1673 tys. zł (39,8%);
- usługi remontowo-konserwacyjne urządzeń 16 946 tys. zł, tj. 32,9% planu.

2.3.2. Badaniem w Centrali ZUS objęto koszty w łącznej kwocie 306 376 tys. zł. Stanowiło 69,4% kosztów ogółem poniesionych tam w 2018. Badana próba została wylosowana metodą monetarną MUS³⁵) z wygenerowanych z systemu księgowego Zakładu zapisów i dowodów księgowych, odpowiadających pozapłacowym kosztom Centrali ZUS i objęła łącznie 64 zapisy księgowe, w tym:

³⁵ Metodą losowania, w której prawdopodobieństwa wyboru do próby konkretnego zapisu są proporcjonalne do wartości zapisu.

- w grupie wydatków majątkowych 22 zapisy na kwotę 142 951 tys. zł, tj. 46,7%;
- w grupie wydatków bieżących 42 zapisy na kwotę 163 425 tys. zł.

W ramach analizowanej próby kosztów Centrali ZUS w 2018 r. stwierdzono, że wylosowane wydatki ponoszono zgodnie z planem finansowym, w ramach realizacji ustawowych zadań jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami³⁶. Były one celowe i gospodarne oraz rzetelnie udokumentowane. Nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności skutkujących zaplaceniem odsetek lub kar umownych.

2.4. Zobowiązania Zakładu

Na 31 grudnia 2018 r. zobowiązania Zakładu wynosiły 2 101 898 tys. zł i w porównaniu do 2017 r. były większe o 42,7%. Dotyczyły one: podatków i opłat – 36 533 tys. zł (1,7%), składek ZUS – 162 197 tys. zł (7,7%), opłat na PFRON – 818 tys. zł (>0,1%) dostaw i usług – 226 308 tys. zł (10,8%), oraz pozostałych zobowiązań – 1 676 042 tys. zł (79,7%). W kwocie pozostałych zobowiązań największe pozycje dotyczyły rozliczeń z tytułu: składek (m.in. FUS, FP, NFZ) – 1 513 699 tys. zł (90,5%) i wynagrodzeń – 124 984 tys. zł (7,5%). W porównaniu do 2017 r. zwiększenie zobowiązań nastąpiło z tytułu dostaw i usług o 72 418 tys. zł (tj. o 47,1%) oraz pozostałych zobowiązań o 568 080 tys. zł (tj. o 51,3%). W pozostałych pozycjach zobowiązania zmniejszyły w porównaniu do 2017 r. od 24,2% do 5,2%.

Zobowiązania długoterminowe na koniec 2018 r. wyniosły 4105 tys. zł i były mniejsze o 3,4% niż w 2017 r. Wynikały z otrzymanych od wykonawców zabezpieczeń na należyte wykonanie umów o terminie zwrotu powyżej 12 miesięcy.

W 2018 roku Zakład zapłacił odsetki w wysokości 761 zł od nieterminowo uregulowanych płatności, w tym 760 zł za zwłokę w przekazywaniu podatków i opłat, co wynikało głównie z opóźnienia wpływu dokumentów źródłowych mających wpływ na wysokość ustalenia zobowiązań podatkowych.

2.5. Zobowiązania Centrali Zakładu

Na 31 grudnia 2018 r. stan zobowiązań ZUS wynosił 173 678 tys. zł, co stanowiło 164,1% stanu koniec 2017 r. Zobowiązania obejmowały: dostawy i usługi – 151.969 tys. zł (87,5%), pozostałe zobowiązania – 11 613 tys. zł (6,7%), składki ZUS – 7892 tys. zł (4,5%) oraz podatki i opłaty – 2204 tys. zł (1,3%). Pozostałe zobowiązania dotyczyły wynagrodzeń 6344 tys. zł, wadium i zabezpieczeń – 5120 tys. zł oraz innych zobowiązań 149 tys. zł.

Zobowiązania długoterminowe na koniec 2018 r. wynosiły 1614 tys. zł z tego 1558 tys. zł (96,5%) dotyczyło otrzymanych wadium i zabezpieczeń wykonania umów od wykonawców.

W 2018 r. w Centrali ZUS nie wystąpiły zobowiązania przeterminowane i odsetki od nieterminowo uregulowanych płatności.

2.6. Realizacja planu rzeczowo-finansowego Zakładu

W Planie rzeczowo-finansowym działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych w 2018 r. przewidziano wydatki na kwotę 564 793 tys. zł, z tego wykorzystano 217 010 tys. zł. Stanowiło to 38,4% wydatków zaplanowanych na 2018 r. i 131,7% poniesionych w 2017 r.

W grupie I zadania budowlane zmierzające do zwiększenia powierzchni netto z pięciu zadań dotyczących budowy lub rozbudowy i modernizacji budynków, jedno zakończono, a cztery realizowano z opóźnieniem. Z planowanych 12 631 tys. zł wydatkowano 5966 tys. zł, tj. 47,2%.

³⁶ W 2018 r. w Centrali ZUS obowiązywały: Polityka rachunkowości ZUS jako osoby prawnej, wprowadzona zarządzeniem Nr 8 Prezesa ZUS z dnia 30 stycznia 2015 r., z uwzględnieniem zmian dokonanych zarządzeniem Nr 58 Prezesa ZUS z dnia 13 października 2016 r. oraz Instrukcja obiegu i kontroli dowodów księgowych ZUS jako osoby prawnej, wprowadzona zarządzeniem Nr 100 Prezesa ZUS z dnia 3 września 2013 r., z uwzględnieniem zmian dokonanych zarządzeniem Nr 75 Prezesa ZUS z dnia 11 grudnia 2015 r. oraz komunikatu 2/Z/2018 z dnia 6 lipca 2018 r. Członka Zarządu nadzorującego Pion Finansów i Realizacji Dochodów.

W grupie II zadania budowlane, niezmiernie do zwiększenia powierzchni netto na 187 realizowanych zadań uzyskano planowany efekt w 105 przypadkach, realizację 4 zadań wstrzymano, a z 14 zrezygnowano. Z zaplanowanych 62 474 tys. zł wykorzystano 32 132 zł, tj. 51,4%.

W grupie III zakupy maszyn, urządzeń, środków transportu oraz wartości niematerialnych i prawnych realizowane w systemie niescentralizowanym z 218 przewidzianych zadań dwóch nie zrealizowano. Z zaplanowanych 9000 tys. zł wykorzystano 7962,1 tys. zł, czyli 88,5%. Niższe wydatki wynikały głównie z mniejszych niż przewidywano kosztów zakupu.

W grupie IV zakupy maszyn, urządzeń, środków transportu oraz wartości niematerialnych i prawnych realizowane w systemie scentralizowanym zrealizowano wszystkie siedem zadań, na które wykorzystano 5226 tys. zł przy zaplanowanej kwocie 5376 tys. zł, tj. 97,2%.

W grupie V zakupy IT maszyn, urządzeń i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych realizowane w systemie scentralizowanym zaplanowano 33 zadania, z których sześć zakończono, a osiem było w trakcie realizacji. Spośród pozostałych 19 zadań, 11 było na etapie pracy nad wnioskiem o udzielenie zamówienia publicznego. Z zaplanowanej kwoty 475 312 tys. zł wykorzystano 165 723 tys. zł, czyli 34,9%. Spośród 33 zadań w 21 nie poniesiono w 2018 r. żadnych nakładów. Dyrektor Departamentu Zarządzania Systemami Informatycznymi wyjaśniła, że „złożoność planu rzeczowo-finansowego dla grupy V na 2018 r. wynikała z faktu, iż obejmował on już zawarte umowy i trwające postępowania przetargowe i związane z tym zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych na pokrycie zobowiązań, jak również obejmował nowe projekty, zgodne z potrzebami zapewnienia odpowiedniej infrastruktury techniczno-systemowej (...) Wszystkie wprowadzone do planu zadania w opinii Zakładu miały szanse realizacji w 2018 r., szczególnie biorąc pod uwagę terminy, w których były umieszczane w planie. Założenia do projektu planu są konstruowane najpóźniej do połowy roku poprzedniego, zatem dużo wcześniej niż jego faktyczna realizacja”. W sprawie ryzyka spowodowanego nierealizowaniem zakupów środków trwałych Zakład nie stwierdził istnienia faktów i okoliczności, które spowodowały zagrożenie prawidłowości realizacji działań ustawowych”.

Wykonanie Planu rzeczowo-finansowego działalności Zakładu wyniosło 60,8% w 2015 r., 47% w 2016 r., 42,1% w 2017 r. i 38,4% w 2018 r. Pogłębił się trend nierealizowania zaplanowanych inwestycji.

W Centrali ZUS na budowę i zakup środków trwałych w 2018 r. wydano 167 819 tys. zł, co stanowiło 35,1% planowanych wydatków. W grupach inwestycyjnych wydatkowano: 143,7 tys. zł (gr. II), 1205 tys. zł (gr. III), 1200 tys. zł (gr. IV) i 165 271 tys. zł (gr. V). Stanowiło to odpowiednio 28%, 64,1%, 88,9% i 34,8% planowanych wydatków.

Z zakończonych przez Zakład w 2018 r. pojedynczych zakupów największe kwoty dotyczyły: licencji ze wsparciem na oprogramowanie systemowe, licencji i subskrypcji oprogramowania Microsoft, urządzeń poligraficznych.

2.7. Zamówienia publiczne

W 2018 r. ZUS (Centrala i 43 oddziały), w wyniku prowadzonych postępowań, udzielił ogółem 482 zamówień publicznych o wartości powyżej 30 tys. EUR na łączną kwotę 1 232 696 tys. zł, w tym:

- w Centrali ZUS 79 postępowań na kwotę 1 023 392 tys. zł (16,4% łącznej ilości i 83% wartości wszystkich zamówień udzielonych w Zakładzie);
- w oddziałach ZUS 403 postępowania na kwotę 209 304 tys. zł (tj. odpowiednio: 83,6% i 17%).

W Centrali ZUS w 2018 r. prowadzono ogółem 100 postępowań o łącznej wartości szacunkowej netto 1 803 362 tys. zł, z czego 69 na kwotę 915.392 tys. zł zostało wszczętych w 2018 r. Na koniec 2018 r. pozostawało 19 wszczętych i niezakończonych postępowań o łącznej wartości szacunkowej 224 650,2 tys. zł. W 2018 r. w Centrali ZUS unieważniono łącznie 14 postępowań, z czego 12 było wszczętych w 2018 r., a dwa przed 2018 r.

W wyniku prowadzonych w 2018 r. postępowań wniesiono 15 odwołań do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej (KIO), z czego: dwa odwołania wyrokiem KIO zostały oddalone, a jedno częściowo oddalone; dwa odwołania zostały uwzględnione; siedem odwołań zostało umorzonych, a jedno

częściowo umorzone; jedno odwołanie zostało zwrócone wykonawcy; dwa odwołania zostały wycofane przez wykonawców.

Badaniem objęto trzy następujące postępowania zakończone w Centrali ZUS w 2018 r.:

- przetarg nieograniczony na modyfikację i rozbudowę oprogramowania KSI ZUS. W wyniku tego postępowania zawarto umowy ramowe z firmą Asseco Poland SA i Konsorcjum Comarch. Zawarcie dwóch umów ramowych wynikało z faktu, że komisja przetargowa uznała, iż żadna ze złożonych ofert, ze względu na cenę, nie podlega odrzuceniu w ramach przyznanej przez ZUS na ten cel kwoty w łącznej wysokości 346 530 tys. zł brutto w okresie 48 miesięcy. Na podstawie umowy ramowej z Asseco Poland SA zawarto dwie umowy wykonawcze, z których tytułu ZUS nie poniósł w 2018 r. żadnych wydatków;
- przetarg ograniczony na świadczenie usług wsparcia eksploatacji i utrzymania KSI ZUS. Zawarto z Konsorcjum Comarch umowę na kwotę brutto 242 033 tys. zł. Z tytułu realizacji umowy w 2018 r. ZUS poniósł wydatki w łącznej wysokości 270 tys. zł;
- zamówienie z wolnej ręki na świadczenie usług wsparcia eksploatacji i utrzymania KSI ZUS w okresie przejściowym. Zawarto z Asseco Poland SA umowę na kwotę 126 060 tys. zł brutto. Z tytułu realizacji umowy w 2018 r. ZUS poniósł wydatki w łącznej wysokości 71 693 tys. zł.

Dla objętych kontrolą zamówień, łączna wartość zawartych umów wynosiła 714 623 tys. zł. Stanowiło to 69,8% wartości wszystkich umów zawartych w Centrali ZUS w 2018 r., w ramach postępowań o udzielenie zamówienia publicznego o wartości powyżej 30 tys. EUR (1 023 392 tys. zł).

Nie stwierdzono naruszeń przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*³⁷ przy prowadzeniu przez ZUS ww. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.

2.8. Miejsca noclegowe Zakładu w pokojach gościnnych

ZUS dysponował 533 miejscami noclegowymi w pokojach gościnnych przy terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu (TJO) oraz w ośrodkach szkoleniowych (CSZ). Po kontroli wykonania przez ZUS budżetu za 2017 r. NIK wniósł o podjęcie działań mających na celu zwiększenie wykorzystania pokoi gościnnych lub zmianę ich przeznaczenia. W odpowiedzi ZUS zapowiedział wdrożenie w III–IV kwartale 2018 r. systemu „e-noclegi”. System ma poprawić poziom świadczonych usług i dostęp do nich poprzez m.in.: ujednoczenie i przyspieszenie sposobu rezerwacji pokoi oraz internetowy podgląd informacji o wolnych pokojach. ZUS kontynuuje analizy wykorzystywania pokoi gościnnych przy TJO, bez pokoi funkcjonujących w ramach CSZ. Analizy obejmują wykorzystanie miejsc, koszty ich utrzymania i uzyskiwane przychody. Ma to pozwolić wypracować rekomendacje dotyczące ostatecznej liczby pokoi gościnnych i decyzji o ewentualnej likwidacji pokoi nierentownych lub niewykorzystywanych. Podjęcie pierwszych decyzji w tym zakresie zaplanowano na 2020 r., po pełnym roku funkcjonowania systemu „e-noclegi”. W 2018 r. koszty funkcjonowania pokoi gościnnych przy TJO wyniosły 880 tys. zł, a przychody z tego tytułu 614 tys. zł. Strata w wysokości 266 tys. zł była o 20,9% niższa niż w 2017 r., głównie z powodu wyższych o 16,4% przychodów.

2.9. Zarządzanie nieruchomościami

Zakład dysponuje nieruchomościami o powierzchni użytkowej 651 152 m², z tego 638 033 m² stanowi jego własność³⁸, a 13 118 m² było najmowane. Koszt najmu w 2018 r. wyniósł 5005 tys. zł. ZUS wynajmuje innym podmiotom 12 644 m² powierzchni i w 2018 r. z tego tytułu uzyskał 3116 tys. zł przychodu. Zakład posiada unormowania wewnętrzne w zakresie wykorzystania posiadanych, wynajmowanych i najmowanych obiektów. Zgodnie z obowiązującą w Zakładzie procedurą, każda decyzja o najmie lokalu musi zostać poprzedzona analizą lokalnego rynku nieruchomości opracowaną przez Oddział.

NIK uznała wyjaśnienia ZUS dotyczące wybranych lokali, w których miesięczny koszt najmu przypadający na jednego zatrudnionego tam pracownika wynosił: 1131 zł w Grodzisku Mazowieckim,

³⁷ Dz. U. z 2018 r. poz. 1986, ze zm.

³⁸ W pozycji tej ujęto również użyczenie, współwłasność, spółdzielcze prawo własnościowe i status nieuregulowany.

1173zł w Rumii, 1674 zł w Sopocie, 1136 zł w Polkowicach, 923 zł w Sycowie i 1011 zł w Bytomiu. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

2.10. Migracja danych z systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do KSI ZUS.

ZUS od połowy lat 80-tych wykorzystuje dwa systemy informatyczne EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER, o tej samej funkcjonalności, wspomagające przyznawanie i wypłatę świadczeń emerytalno-rentowych. Od 2014 r. trwa proces przenoszenia obsługi świadczeniobiorców z systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS (KSI ZUS)³⁹, który docelowo przejąć ma obsługę wszystkich świadczeń. W trakcie kontroli wykonania budżetu ZUS za 2017 r. NIK stwierdziła zmniejszenie liczby przenoszonych rocznie kont świadczeniobiorców z 941 284 spraw w 2016 r. do 460 186 w 2017 r. i skierowała do ZUS wniosek pokontrolny o podjęcie, w miarę możliwości, działań na rzecz przyspieszenia migracji z systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do systemu KSI ZUS, a także rozbudowy oprogramowania systemu KSI ZUS o niezbędne funkcjonalności. W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne ZUS podał, że dalsze przenoszenie świadczeń uzależnione jest od rozbudowy infrastruktury techniczno-systemowej i przygotowywane jest postępowanie o zamówienie publiczne w tym zakresie. ZUS stwierdził, że rozbudowa KSI ZUS o niezbędne funkcjonalności będzie możliwa po rozstrzygnięciu toczącego się postępowania o zamówienie publiczne na modyfikację i rozwój KSI ZUS. W 2018 r. rozstrzygnięte zostało postępowanie o zamówienie publiczne na modyfikację i rozwój KSI ZUS oraz zakupiono nowy komputer centralny. Kontrola NIK stwierdziła, że w 2018 r. liczba przenoszonych spraw zmniejszyła się do 229 450 co stanowiło 49,9% liczby z 2017 r. i 24,4% z 2016 r. Członek Zarządu ZUS nadzorujący Pion Operacji i Eksploatacji Systemów wyjaśnił, że „w okresach zwiększonego zaangażowania pracowników w wykonywanie bieżących zadań (wynikających np. ze zmian przepisów prawa) zmniejsza się możliwość przenoszenia świadczeń emerytalno-rentowych. Ponadto do czasu rozbudowy infrastruktury techniczno-systemowej zmniejsza się możliwość przenoszenia świadczeń emerytalno-rentowych, co wynika z bieżącego wykorzystania tych zasobów. (...) W ramach negocjacji umowy na modyfikację i konserwację systemu RENTIER-MANAGER prowadzone były rozmowy na temat znalezienia rozwiązań technicznych przyspieszających przenoszenie świadczeń emerytalno-rentowych do KSI ZUS”.

Koszty realizacji umów z zewnętrznymi wykonawcami tylko na modyfikację i konserwację systemów emerytalno-rentowych EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER wyniosły 18 848 200 zł w 2017 r. i 18 236 554 zł w 2018 r.

2.11. Realizacja projektów współfinansowanych środkami UE

W 2018 r. Zakład realizował osiem projektów współfinansowanych ze środków UE, w tym cztery w oddziałach⁴⁰ oraz cztery w Centrali ZUS⁴¹.

Jeden z projektów dotyczących termomodernizacji budynku typu „Lipsk”, przy ul. Czerniakowskiej 16 w Warszawie, nie został zrealizowany ze względu na nieusuwalne uszkodzenie części elementów konstrukcji stalowej. Projekt ten stracił uzasadnienie w odniesieniu do zakładanych celów, a umowa o dofinansowanie tego projektu została rozwiązana 10 czerwca 2018 r.

Wartość projektów realizowanych przez Zakład przy współudziale środków z UE wyniosła 133 290 tys. zł. Dofinansowanie ze środków UE stanowiło 94,8% ww. kwoty. We wszystkich realizowanych projektach Zakład wykorzystywał własne środki jako wkład własny do projektów. Koszty związane z realizacją

³⁹ Od 11 lutego 2013 r. udostępniona została funkcjonalność wspomagająca jednostkowe przenoszenie danych emerytalno-rentowych świadczeniobiorców.

⁴⁰ Trzy dot. termomodernizacji budynku, jeden dot. modernizacji budynku.

⁴¹ Rozbudowa infrastruktury systemowo-sprzętowej środowisk Access Point i RINA na potrzeby EESSI, wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów ds. zarządzania rehabilitacją – jako element systemu kompleksowej rehabilitacji w Polsce, wypracowanie i pilotażowe wdrożenie modelu kompleksowej rehabilitacji umożliwiającej podjęcie powrotu do pracy, monitoring pracy i pobytu w celach zarobkowych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

projektu pn. „Rozbudowa infrastruktury systemowo-sprzętowej środowisk Access Point i RINA na potrzeby EESSI” pokrywane były z zaliczki przekazanej przez Komisję Europejską.

W 2018 r. Zakład złożył cztery wnioski o dofinansowanie działań⁴², z tego jeden projekt jest na etapie ustalania środków z Komisją Europejską⁴³, a wartość pozostałych trzech wynosi 28 300 tys. zł, z czego 24 200 tys. zł to środki unijne.

3. Gospodarowanie wolnymi środkami

Na koniec 2018 r. krótkoterminowe aktywa finansowe stanowiły środki pieniężne w kwocie 2 609 719 tys. zł, w tym 383 tys. zł na lokacie krótkoterminowej założonej na okres do 12 miesięcy. Długoterminowe aktywa finansowe wynosiły 700 673 tys. zł, z tego 700 643 tys. zł stanowiły długoterminowe papiery wartościowe.

W 2018 r. średnia kwota lokat terminowych zawartych na rynku międzybankowym wynosiła 197 078 tys. zł. Wykaz lokat bankowych dokonanych ze środków ZUS w 2018 r. zawiera 78 lokat w ośmiu bankach. Kwoty lokat wynosiły od 3000 tys. zł do 500 000 tys. zł, oprocentowanie od 0,02% do 2,47%, a okresy lokowania od jednodniowych (78 lokat) do 33-dniowych (dwie lokaty). W 2018 r. Zakład nie składał dyspozycji wcześniejszego zwrotu środków przekazanych na lokatę terminową.

Przychody Zakładu powstałe z tytułu zagospodarowania nadwyżek finansowych w 2018 r. przez Departament Finansów Funduszy w ujęciu kasowym wyniosły 26 729 tys. zł, w tym:

- 8562 tys. zł odsetki od lokat terminowych,
- 11 735 tys. zł odsetki od obligacji skarbowych,
- 6432 tys. zł odsetki od środków na rachunku bankowym.

Zakład w 2018 r. nie przekazywał innym podmiotom środków w zarządzanie. Koszty wykazane w 2018 r. z tytułu zagospodarowania nadwyżek finansowych wyniosły 12 tys. zł i dotyczyły refakturowania opłat KDPW z tytułu prowadzenia depozytu obligacji skarbowych. Lokaty bankowe dokonywane ze środków ZUS podlegały wewnętrznej kontroli Departamentu Finansów Funduszy.

Przychody z tytułu zagospodarowania nadwyżek finansowych w 2018 r. były o 15,2% większe niż w 2017 r. Aktywa finansowe Zakładu na koniec 2018 r. wynosiły tys. zł i 3 310 392 tys. zł i były o 36,1% wyższe niż na początku roku. W tym krótkoterminowe większe o 22,5%, a długoterminowe o 131,4%. W ciągu 2018 r., udział środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych w aktywach finansowych wzrósł z 75,1% do 78,8%.

W 2018 r. kontynuowana była kilkuletnia tendencja wzrostu kwoty aktywów finansowych. Wynikało to z zysku za 2018 r. oraz niskiego wykonywania planu rzeczowo-finansowego w zakresie budowy i zakupu środków trwałych.

4. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności

W 2018 r. przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów, dla których Zakład realizował świadczenia⁴⁴ wynosiła 7641,6 tys. Lekarze orzecznicy i komisje lekarskie Zakładu wydały w 2018 r. łącznie 1147,5 tys. orzeczeń. Liczba osób pobierających zasiłki i świadczenia krótkoterminowe wyniosła⁴⁵: zasiłek chorobowy – 2437,61 tys., zasiłek macierzyński – 737,8 tys., zasiłek opiekuńczy – 1003,0 tys., świadczenie rehabilitacyjne – 157,1 tys.

5. Działalność kontrolna Centrali ZUS

5.1. Kontrola wewnętrzna

⁴² Dwa dotyczące termomodernizacji budynku, jeden dotyczący wymiany dobrych praktyk w obszarze systemu orzekania o niepełnosprawności, jeden o dofinansowanie dla kwartalnika ZUS „Ubezpieczenia Społeczne. Teoria i praktyka”.

⁴³ Projekt dotyczący wymiany dobrych praktyk w obszarze systemu orzekania o niepełnosprawności.

⁴⁴ Łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS a wypłacanymi przez MON, MSWiA oraz MS w zbiegu z emeryturami finansowanymi z budżetu MON, MSWiA oraz MS.

⁴⁵ Jeżeli osoba pobierała ten sam rodzaj zasiłku/świadczenia kilka razy w ciągu okresu, wykazywana jest tylko raz. Jeżeli pobierała różne rodzaje zasiłku/świadczenia jest wykazywana w każdym rodzaju zasiłku/świadczenia.

W 2018 r. kontrola wewnętrzna w ZUS, realizowana była w ramach kontroli instytucjonalnej, na podstawie rocznych planów kontroli przez jednostki wyodrębnione organizacyjnie, wyspecjalizowane komórki kontroli wewnętrznej w oddziałach Zakładu oraz Departament Kontroli Wewnętrznej ZUS (DKW).

Celem planowanych kontroli problemowych było wspieranie podejmowania decyzji zarządczych poprzez dostarczanie informacji opartych na wynikach kontroli, weryfikowanie prawidłowości realizowanych wyznaczonych działań, celów i projektów oraz zadań wynikających z planu kontroli.

W 2018 r. przeprowadzono łącznie 261 postępowań kontrolnych w zakresie 185 tematów. Poza planem kontroli, przeprowadzono łącznie 122 postępowania kontrolne w zakresie 117 tematów. W ramach kontroli doraźnej, w zakresie tematów: „Prawidłowość obsługi świadczeń długoterminowych w kontekście posiadanych uprawnień do pracy w aplikacji E2” oraz „Dokonywanie zwrotów w formie przelewów bankowych”, DKW przeprowadził jedno postępowanie kontrolne oraz nadzorował 42 postępowania kontrolne i 38 postępowań wyjaśniających, przeprowadzonych przez wydziały kontroli wewnętrznej w terenowych jednostkach organizacyjnych. W ramach kontroli problemowych (planowych), DKW zrealizował cztery tematy, w których w szczególności ocenie poddano prawidłowość obsługi kont płatników składek w kontekście dochodzenia nieopłaconych należności z tytułu składek, skuteczność działań zmierzających do likwidacji depozytów i przekazania zdeponowanej kwoty do organu uprawnionego, prawidłowość postępowania na dostarczenie korespondencji pocztowej dla klientów ZUS w latach 2018–2020 oraz realizacji modyfikacji funkcjonalności aplikacji FW w zakresie obsługi egzekucji administracyjnej.

W 2018 r. ZUS skierował łącznie 1255 zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, w tym między innymi: 602 dotyczących wyłudzenia czy też ich usiłowania (renty rodzinnej, zasiłku chorobowego, opiekuńczego, macierzyńskiego, pogrzebowego, emerytury), 395 zawiadomień w związku z przywłaszczeniem przez płatników należnych składek na ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne w części finansowanej przez ubezpieczonych, 147 zawiadomień o sfalszowaniu dokumentów o niezaleganiu w opłacaniu składek na ubezpieczenie społeczne, zwolnień lekarskich od pracy, świadectw pracy.

5.2. Audyt wewnętrzny

Plan audytu na 2018 r. opracowany został na podstawie 15 obszarów działalności Zakładu, dla których określono odrębnie istotne ryzyka działalności ZUS i słabości kontroli zarządczej.

Audyty planowane były realizowane w zakresie zdefiniowanego ryzyka w obszarach działalności:

- obsługi świadczeń długoterminowych (rozpatrywanie wniosków o świadczenie długoterminowe),
- zarządzania infrastrukturą i administracją (gospodarka transportowa),
- zarządzania usługami IT (budowa usług IT),
- zarządzania zasobami ludzkimi (obsługa podróży służbowych),
- zarządzania finansami (planowanie i wykonanie budżetu funduszy i budżetu Państwa).

W 2018 r. w ZUS przeprowadzono:

- sześć czynności sprawdzających oraz realizowano bieżący monitoring zaleceń i rekomendacji wyników audytów;
- osiem zadań zapewniających, w wyniku których wydano 84 zaleceń w sprawie wyeliminowania słabości kontroli zarządczej lub wprowadzenia usprawnień;
- 15 czynności doradczych, po których sformułowano 51 propozycji dotyczących usprawnienia funkcjonowania ZUS.

Przedstawione przez audytorów wnioski, ukierunkowane były na wzmocnienie kontroli zarządczej i możliwość uzyskania wymiernych efektów finansowych. Departament Audytu monitorował działania podejmowane w celu realizacji zaleceń wydanych przez audytorów oraz wniosków z czynności doradczych.

Przeprowadzona przez Instytut Auditorów Wewnętrznych IIA Polska, niezależna walidacja samooceny działalności audytu wewnętrznego w ZUS, potwierdziła zgodność działalności audytu wewnętrznego z Międzynarodowymi Standardami Praktyki Zawodowej Audytu Wewnętrznego.

5.3. Kontrola płatników składek

W 2018 r. przeprowadzonych zostało w skali kraju łącznie 58 944 kontrole płatników składek, w tym 54 605 kontroli planowych, tj. 109,6% ujętych w analizie ryzyka (49 818) oraz 4339 kontroli doraźnych. Przeprowadzono 1006 postępowań wyjaśniających.

Kontrole planowane były realizowane w zakresie zdefiniowanego ryzyka:

- niezgłoszenia do ubezpieczeń społecznych osoby wykonującej umowę zlecenia o świadczenie usług,
- niewykazania składek na ubezpieczenie społeczne przez płatnika składek będącego pracodawcą z tytułu umowy wykonywanej na rzecz własnego pracodawcy,
- bezpodstawnego rozliczania zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego w ciężar składek,
- niezgłoszenia do ubezpieczeń osób z tytułu umowy o świadczenie usług, dla których w Powiatowych Urzędach Pracy zostały złożone oświadczenia o zamiarze zatrudnienia cudzoziemców lub właściwy wojewoda wydał decyzję o pozwoleniu na pracę.

Nieprawidłowości ujawniono w 36 992 kontrolach płatników składek, w tym w 30 849 kontrolach ustalono wynik finansowy w zakresie składek i świadczeń na kwotę ogółem 381 000 tys. zł, tj. wyższą o 18 200 tys. zł w porównaniu do 2017 r. (362 800 tys. zł). Na wynik finansowyłożył się głównie:

- przypis składek i obciążenie 287 300 tys. zł, tj. 75,4% kwoty ogółem ustalonych nieprawidłowości, w tym z kontroli doraźnych 39 800 tys. zł;
- odpis składek i uznanie 74 400 tys. zł, tj. 19,5% kwoty ogółem ustalonych nieprawidłowości, w tym z kontroli doraźnych 3000 tys. zł.

W wyniku przeprowadzonych kontroli sporządzonych zostało ogółem 741 wniosków, zawiadomień i informacji skierowanych na tle ustaleń kontroli do właściwych instytucji, w tym do sądów i policji w sprawach o wykroczenia, do prokuratury, do Państwowej Inspekcji Pracy, do Izby Administracji Skarbowej, Urzędów Celno-Skarbowych oraz do Urzędów Pracy.

Kontrole doraźne dotyczyły rzetelności danych w dokumentach zgłoszeniowych i rozliczeniowych do ubezpieczeń społecznych, obliczenia potrąceń i opłacenia składek, ustalenia uprawnień oraz wypłacenia i rozliczenia świadczeń krótkoterminowych.

5.4. Kontrola zarządcza

W ZUS stwierdzono za 2017 r. funkcjonowanie w ograniczonym stopniu adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej w zakresie między innymi: prowadzenia obsługi kont płatników składek; dostosowania systemów informatycznych, w tym portalu PUE ZUS, do możliwości obsługi wprowadzania danych dokumentów; efektywnego zarządzania licencjami. W związku z tym, w 2018 r. podjęte zostały stosowne działania naprawcze, między innymi: opracowano i wdrożono w oddziałach ZUS „Program Stabilizacji Pracy”, mający na celu zapewnienie bieżącej i systematycznej obsługi kont płatników składek, zgodnie z przyjętym standardem jakości częstotliwości, wdrożono projekt e-Składka, w ramach którego rozliczanie wpłat na najstarszą należność minimalizować ma ryzyko przedawnienia należności; zweryfikowano wydajność portalu PUE ZUS pod kątem podniesienia dostępności i odporności na awarie, rozpoczęto pilotaż systemu wspierającego zarządzanie licencjami i oprogramowaniem w ZUS.

W celu dokonania oceny funkcjonowania kontroli zarządczej przez pracowników ZUS, Departament Audytu przeprowadził samoocenę za 2018 r., w odniesieniu do pięciu obszarów kontroli zarządczej. Wyniki przeprowadzonej samooceny stanowiły jedno ze źródeł informacji do złożenia przez Prezesa ZUS oświadczenia o stanie kontroli zarządczej za rok 2018. W oświadczeniu tym podano,

że w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza między innymi w zakresie:

- prowadzenia obsługi kont płatników składek, a w szczególności w zakresie terminowego odpisywania należności przedawnionych oraz kompleksowości i terminowości obsługi kont;
- ograniczonej skuteczności i efektywności działania przy niepełnej obsadzie kadrowej, szczególnie w obszarach orzecznictwa lekarskiego, zamówień publicznych i IT;
- dostosowania portalu PUE ZUS do efektywnej obsługi klientów;
- zabezpieczenia dokumentacji wytworzonej w oddziałach w kontekście ochrony danych osobowych,
- przestrzegania przepisów prawa i procedur wewnętrznych w zakresie ustalania prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

W oświadczeniu za rok 2018, ZUS zaplanował podjęcie dalszych działań w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej ze szczególnym uwzględnieniem między innymi obsługi kont płatników składek oraz ich monitorowania w celu zapobiegania przedawnieniu należności.

NIK nie stwierdziła nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania kontroli zarządczej w ZUS i pozytywnie ocenia działania podjęte w tym zakresie w 2018 r.

6. Wykonywanie przez ZUS wybranych zadań ustawowych i zleconych

6.1. Dochodzenie należności przez ZUS

6.1.1. Należności z tytułu składek

Należności z tytułu składek na FUS, FP, FGŚP i FEP, ubezpieczenie zdrowotne na koniec 2018 r. wyniosły 50 630 672 tys. zł (składki stanowiły kwotę 31 894 229 tys. zł, zaś odsetki – 18 736 443 tys. zł w ujęciu memoriałowym), tj. o 4,6% więcej niż w 2017 r. i obejmowały: ubezpieczenie społeczne – 36 172 772 tys. zł, ubezpieczenie zdrowotne – 11 798 167 tys. zł, FP i FGŚP – 2 649 876 tys. zł i FEP – 9858 tys. zł.

Działaniami egzekucyjnymi objęto należności z tytułu składek i opłat egzekucyjnych w kwocie 18 198 951 tys. zł. Pozostała kwota została objęta m.in. układami ratalnymi i odroczeniem terminu ich spłaty – 3 423 770 tys. zł; umorzeniem na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, zwanej dalej ustawą abolicyjną⁴⁶ – 397 007 tys. zł. Kwota 659 669 tys. zł została wpisana do rejestru należności trwale nieściągalnych. Do należności za ostatnie pięć miesięcy⁴⁷ w kwocie 3 180 378 tys. zł podjęto działania przedegzekucyjne lub wyjaśniające zaległości powstałe na kontach płatników. Odnośnie kwoty 349 641 tys. zł organy egzekucyjne zwróciły tytuły wykonawcze z protokołem nieściągalności. Innymi uwarunkowaniami uzasadniającymi brak podejmowanych działań egzekucyjnych były m.in.: złożenie korekt deklaracji rozliczeniowych oraz trwające postępowania wyjaśniające, nieprawomocnie zakończone postępowania o przeniesienie odpowiedzialności za zobowiązania płatnika składek na osoby trzecie i spadkobierców czy rozpatrywanie wniosków płatników składek o rozłożenie spłaty należności w układzie ratalnym lub umorzenie tych należności.

6.1.2. Dochodzenie należnych składek

W 2018 r. ZUS skierował do egzekucji 3 355 641 tytułów wykonawczych na kwotę 6 383 272 tys. zł, tj. odpowiednio o 1% mniej i o 12,8% więcej niż 2017 r. Wpływy z egzekucji składek prowadzonej przez oddziały ZUS, urzędy skarbowe oraz w ramach egzekucji sądowej i przez syndyka masy upadłościowej wyniosły: na ubezpieczenie społecznej 1 425 599 tys. zł, na ubezpieczenie zdrowotne 530 159 tys. zł, na FP i FGŚP 104 853 tys. zł i na FEP 546 tys. zł. W 2018 r. w wyniku zawarcia układów ratalnych

⁴⁶ Dz. U. poz. 1551.

⁴⁷ Zgodnie z Załącznikiem nr 3 Zarządzenia nr 77 Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 20 listopada 2018 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie wprowadzenia Procedury do procesu 10.1. „Zarządzanie strategiczne” przy ustalaniu poziomu dochodzenia należności, kwotę zadłużenia w SEKIF pomniejsza się m.in. o sumę kwot należności za pięć ostatnich miesięcy rozliczeniowych.

odzyskano 1 050 094 tys. zł. Należności na kwotę 1 483 691 tys. zł zostały wpisane przez sąd do hipoteki. Do zastawów skarbowych wpisano należności na kwotę 388 193 tys. zł. W związku z nieopłaceniem przez płatników składek finansowanych przez ubezpieczonych pracowników złożono 407 zawiadomień do prokuratury o popełnieniu przestępstwa przywłaszczenia składek pracowników⁴⁸. Ponadto:

- 56 783 spraw na kwotę 1 483 691 tys. zł objęto dokonanych przez sąd wpisem do hipoteki;
- wdrożono 507 postępowań w zakresie egzekucji z nieruchomości w trybie egzekucji sądowej na kwotę 97 837 tys. zł oraz 103 postępowania w trybie egzekucji administracyjnej na kwotę 12 321 tys. zł;
- wydano 6721 decyzji przenoszących odpowiedzialność za zadłużenie płatników składek na kwotę 378 257 tys. zł;
- kwotę 26 697 tys. zł zgłoszono jako wierzytelności w ogłoszonych przez sąd postępowaniach upadłościowych;
- w 9089 sprawach na kwotę 25 032 tys. zł, Krajowy Rejestr Sądowy na podstawie wniosku ZUS dokonał wpisu w Rejestrze Dłużników Niewypłacalnych;
- skierowano do sądu 1296 wniosków o zakaz prowadzenia działalności gospodarczej.

Wskaźnik ściągłości należności na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz FEP, FP i FGŚP w 2018 r., liczony stosunkiem sumy wpływów, wraz z nadpłatami i składkami przekazywanymi do OFE, do przypisów w danym roku, wyniósł 99,6% i w porównaniu do roku 2017r. był wyższy o 0,1 punktu procentowego.

6.2. Umorzenia należności

W 2018 r. dokonano umorzeń należności z tytułu składek wraz z odsetkami w kwocie 94 875 tys. zł (48 924 tys. zł składki, 45 951 tys. zł odsetki), tj. o 46,2% mniej niż w 2017 r. W 2018 r. wydano 4834 decyzji o umorzeniu należności. Umorzenia z tytułu ubezpieczeń społecznych wyniosły 71 155 tys. zł, z tytułu ubezpieczeń zdrowotnych 18 807 tys. zł, z tytułu FP i FGŚP 4913 tys. zł.

Na podstawie art. 28 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych⁴⁹ umorzono składki i dodatkowe opłaty na kwotę 9875 tys. zł i odsetki na kwotę 6675 tys. zł, natomiast na podstawie innych aktów prawnych, w tym ustawy abolicyjnej umorzono 39 025 tys. zł składek i dodatkowych opłat oraz 39 245 tys. zł odsetek. Na podstawie art. 17 ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw⁵⁰ umorzono 25 tys. zł składek i dodatkowych opłat oraz 31 tys. zł odsetek.

6.3. Przedawnienia należności

Wartość przedawnionych należności ZUS z tytułu składek wraz z odsetkami na koniec 2018 r. wyniosła 2 113 426 tys. zł (993 213 tys. zł składki wraz z dodatkowymi opłatami oraz 1 120 212 tys. zł odsetki) i była niższa o 69,5% niż w 2017 r.

Przedawnienia były spowodowane m.in.: umorzeniem postępowania egzekucyjnego ze względu na ich bezskuteczność, przy jednoczesnym braku możliwości dalszego dochodzenia; upadłością lub likwidacją

⁴⁸ Art. 218 § 1a i art. 284 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks Karny* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600, ze zm.).

⁴⁹ Zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zaległości mogą być umarzone tylko w przypadku całkowitej nieściągalności. Przesłanki występowania całkowitej nieściągalności zostały określone w art. 28 ust. 3 tej ustawy (m.in. gdy dłużnik zmarł nie pozostawiając żadnego majątku lub pozostawił ruchomości niepodlegające egzekucji). W uzasadnionych przypadkach, pomimo braku całkowitej nieściągalności, należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne ubezpieczonych będących jednocześnie płatnikami składek mogą być umarzone na podstawie art. 28 ust. 3a tej ustawy.

⁵⁰ Ustawa z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 241 poz. 2074, ze zm.). Zgodnie z art. 17 ust. 1 i 2 ZUS może umarzać należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, FP i FGŚP należnych do 31 grudnia 1998 r. i należności z tytułu składek na ubezpieczenie rentowe (w części finansowanej przez płatnika składek), ubezpieczenie wypadkowe oraz FP i FGŚP należnych za okres od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2001 r. pomimo braku ich całkowitej nieściągalności, gdy zobowiązana do ich opłacenia jest osoba fizyczna niepodlegająca przepisom ustawy o restrukturyzacji niektórych należności publicznoprawnych od przedsiębiorców, jeżeli przemawia za tym ważny interes tej osoby.

zakończoną bez pokrycia całości lub części należności; złożeniem deklaracji i ich korekt za okresy przedawnione.

Na obniżenie należności przedawnionych wpływ miała obowiązująca od 1 stycznia 2018 r. zasada, że wpłaty dokonywane na indywidualny numer rachunku składowego płatnika, w pierwszej kolejności pokrywają najstarsze wymagalne należności⁵¹.

6.4. Orzecznictwo lekarskie oraz prewencja rentowa i wypadkowa

6.4.1. Orzecznictwo lekarskie

W 2018 r. lekarze orzecznicy wydali 1082 tys. orzeczeń, tj. o 1,1% mniej niż w roku 2017, w tym:

- 351,4 tys. (32,5%) orzeczeń wydano w ramach kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich;
- 284,6 tys. (26,3%) orzeczeń wydano w sprawach dotyczących m.in. ustalania uprawnień do: renty socjalnej, renty rodzinnej, jednorazowego odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu, dodatku pielęgnacyjnego, rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS na wniosek lekarza leczącego, świadczeń podlegających koordynacji wspólnotowej i bilateralnej, a także spraw pozaubezpieczeniowych;
- 237,6 tys. (21,9%) dotyczyło ustalenia uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy;
- 208,6 tys. (19,3%) dotyczyło ustalenia uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego.

Lekarze orzecznicy, przeprowadzając kontrolę prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz na wniosek lekarzy leczących, wydali 102 305 orzeczeń o potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS (wzrost o 1,2% w porównaniu do 2017 r.).

Na koniec 2018 r. w oddziałach ZUS funkcjonowało 35 komisji lekarskich (38 w 2017 r.), które wydały łącznie 65 286 orzeczeń (o 3,2% więcej niż w roku 2017) w tym:

- 19 863 (30,4%) orzeczenia zmieniające ustalenia lekarza orzecznika;
- 45 253 (69,6%) orzeczenia podtrzymujące ustalenia lekarza orzecznika.

W związku z wniesieniem sprzeciwu przez osobę zainteresowaną wydano 50 475 orzeczeń, tj. 77,3% wszystkich orzeczeń (77,4% w 2017 r.).

Od decyzji ZUS do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych do końca 2018 r. wpłynęło 17 877 odwołań, tj. o 6,7% mniej niż w 2017 r. W sprawach, w których odwołanie dotyczyło orzeczeń lekarzy orzeczników oraz komisji lekarskich najwięcej odwołań dotyczyło:

- rent i emerytur uzależnionych od ustalenia niezdolności do pracy – 11 045 (61,8%),
- świadczenia rehabilitacyjnego – 2194 (12,3%),
- renty socjalnej – 1919 (10,7%),
- jednorazowego odszkodowania – 1753 (9,8%).

Sądy pracy i ubezpieczeń społecznych w 2018 r. rozpatrzyły 19 271 spraw (o 17,8% mniej niż w 2017 r.), w tym: sprawy dotyczące orzeczeń lekarzy orzeczników – 2722 (o 10,4% mniej niż w 2017 r.) oraz sprawy dotyczących orzeczeń komisji lekarskich 16 549 (o 18,9% mniej niż w 2017 r.).

Spśród wszystkich orzeczeń wydanych przez sądy I Instancji sądy w 2018 r.:

- w 11 085 sprawach oddaliły odwołania od decyzji Zakładu (13 665 w 2017 r.),
- w 5480 (28,4% rozpatrzonych spraw) sprawach uwzględniły odwołania od decyzji ZUS (6563 w 2017 r.),
- w 1304 sprawach odrzuciły odwołania (1361 w 2017 r.),
- 1050 spraw zostało umorzonych (1344 w 2017 r.),
- w 352 (1,8%) sprawach sądy uchyliły decyzje i przekazały sprawy do ponownego rozpatrzenia (522 w 2017 r.).

W ramach nadzoru sprawowanego przez Prezesa ZUS nad wykonywaniem orzecznictwa o niezdolności do pracy w 2018 r. przeprowadzono kontrole funkcjonalne w 27 oddziałach ZUS. Kontrole dotyczyły sprawdzenia prawidłowości realizacji zadań przez: orzecznictwo lekarskie w zakresie obejmującym

⁵¹ Zgodnie z zasadą określoną w § 12 rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

działalność głównego lekarza orzecznika, lekarzy orzeczników i pracowników wydziału orzecznictwa lekarskiego i prewencji oraz działalność przewodniczącego i członków komisji lekarskich w oddziałach ZUS, w których mają siedzibę komisje lekarskie.

W ramach przeprowadzonych kontroli funkcjonalnych przeanalizowano 7.650 spraw, w tym:

- 5755 (75%) spraw, w których orzeczenie zostało wydane przez lekarza orzecznika;
- 1895 (25%) spraw, w których orzeczenie zostało wydane przez komisję lekarską ZUS.

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że 164 sprawy (2,1%) wymagały skierowania do rozpatrzenia przez komisję lekarską ZUS.

6.4.2. Prewencja rentowa

W planie finansowym FUS na prewencję rentową zaplanowano 216 440 tys. zł. Kwota ta jest wyższa o 23 241 tys. zł od wykonania w 2017 r. Z tej kwoty na rehabilitację leczniczą zaplanowano 203 090 tys. zł, tj. o 10,1% więcej od wykonania w 2017 r.

Ogółem na prewencję rentową wydatkowano 201 424 tys. zł (93,1% zaplanowanych środków). Na rehabilitację leczniczą wraz z opłatą miejscową i zwrotem kosztów przejazdu wydatkowano 201 249 tys. zł, pozostała kwota tj. 175 tys. zł została wydatkowana na zakup pozostałych usług w tym: badań, analiz, szkoleń, konferencji.

Rehabilitacja lecznicza realizowana była przez 99 ośrodków rehabilitacyjnych, z czego 42 ośrodki podpisały umowy w 2018 r.⁵² Kwota realizacji kosztów rehabilitacji leczniczej wyniosła 190 428 tys. zł tj. 93,8% planu na pokrycie kosztów rehabilitacji i była o 4,3% większa niż w roku 2017.

Największy wzrost kosztów leczenia rehabilitacyjnego dotyczył narządu głosu i wyniósł 7907 tys. zł, tj. o 73% więcej niż w 2017 r. Wzrost ten wynikał ze zwiększonej liczby osób zgłaszających się na rehabilitację tego schorzenia tj. o 60,6% więcej niż w 2017 r.

W 2018 r. w porównaniu do 2017 r. wzrosły koszty rehabilitacji schorzeń narządu ruchu (o 10,8%), onkologii gruczołu piersiowego (o 8,2%), narządu ruchu w systemie ambulatoryjnym (o 1%).

W 2018 r. rehabilitację leczniczą ukończyło 90 570 osób tj. o 2% więcej niż w 2017 r. Największą grupę stanowiły osoby po rehabilitacji schorzeń: narządu ruchu – 65 795 osób (61 688 w 2017 r.), narządu ruchu w trybie ambulatoryjnym – 10 914 osób (10 748 w 2017 r.), chorób układu krążenia – 4978 osób (6366 w 2017 r.), psychosomatycznych – 2922 osoby (4150 w 2017 r.), narządu głosu – 2015 osób (1255 w 2017 r.).

Średni koszt rehabilitacji przypadający na jednego ubezpieczonego wyniósł 2102 zł i był wyższy o 2,3% niż w 2017 r. Średni koszt pobytu ubezpieczonego w ośrodku rehabilitacyjnym wyniósł 2175 zł. W 2018 r. 89 869 osobom zwrócono koszty przejazdu do ośrodków rehabilitacyjnych w kwocie 6629 tys. zł.

6.4.3. Prewencja wypadkowa

W planie finansowym FUS na prewencję wypadkową przeznaczono kwotę 225 283 tys. zł, z której wydatkowano 180 934 tys. zł (80,3%), w tym 178 253 tys. na dofinansowanie działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, prowadzonej przez płatników składek, 2417 tys. zł na realizację zadań związanych z upowszechnieniem wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz 265 tys. zł na zamawianie analiz i prac naukowo badawczych.

Program dofinansowania w zakresie utrzymania zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej realizowany był do 6 lutego 2017 r. Wnioski o dofinansowanie były przyjmowane w trybie ciągłym, rozpatrywane były sukcesywnie, w kolejności w jakiej wpłynęły. Po uzyskaniu pozytywnej oceny formalnej i merytorycznej z wnioskodawcą była zawierana umowa do wysokości posiadanych środków finansowych przeznaczonych na dofinansowanie.

⁵² Umowy podpisywane są na okres 3 lat.

Do 6 lutego 2017 r. było 3261 złożonych wniosków i oczekujących na ocenę merytoryczną eksperta. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przeprowadził procedurę dofinansowania na starych zasadach. Na ten cel zaplanowano środki w 2018 r.

Po dokonaniu oceny merytorycznej zawarto 2553 umowy, tj. o 113,3% więcej niż w 2017 r. (1197 umów). Dofinansowanie wypłacono 2481 wnioskodawcom (447 w 2017 r.). Projekty, które znalazły się w zestawieniu jako dofinansowane w 2018 r., a których termin realizacji był dłuższy niż 12 miesięcy, część środków na swoje działania otrzymają w 2019 r. Fundusze na ten cel znalazły się w planie rzeczowo-finansowym w zakresie prewencji wypadkowej w 2019 r. i wynoszą 37 200 tys. zł.

Środki zaplanowane na dofinansowanie działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, prowadzonej przez płatników składek wyniosły 220 000 tys. zł w 2018 r., tj. o 230,4% więcej niż w 2017 r. Wzrost wydatków na prewencję wypadkową wynikał z podjęcia przez ZUS decyzji o przyznaniu dofinansowania wszystkim wnioskodawcom, którzy złożyli wnioski do końca lutego 2017 r., ale ze względu na wyczerpanie puli środków nie zostały przekazane do oceny merytorycznej.

VIII. Wyniki kontroli realizacji układu zadaniowego wydatków i Planu działalności ZUS

W 2018 r. układ zadaniowy wydatków był realizowany w trzech wydzielonych obszarach sprawozdawczości: FUS, FEP oraz w części 73 – ZUS. Ze względu na kategorię wydatków, ZUS przy opracowaniu planów finansowych w układzie zadaniowym nie definiował celów i mierników. Zwolnienie z określenia celów i mierników dopuszczało rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 czerwca 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na rok 2018⁵³. Sporządzenie realizacji planów polegało na przypisaniu wydatków do klasyfikacji zadaniowej obejmującej funkcje, zadania, podzadania i działania, wskazaniu dla nich celów, jakie będą osiągnięte poprzez wydatkowanie środków publicznych.

ZUS jako dysponent FUS, FEP oraz w części 73 – ZUS wyodrębnił realizację wydatków w ramach dwóch funkcji: 13. *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* oraz 20. *Zdrowie*. W ramach funkcji 13. *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny*, wyróżniono zadanie 13.2 *Świadczenia społeczne*.

Na realizację tego zadania FUS wydatkował 229 887 177 tys. zł, tj. 99% planu po zmianach. Celem było zapewnienie środków dla osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych i zaopatrzenia społecznego oraz zapewnienie otrzymywania polskich świadczeń emerytalno-rynkowych przez osoby zamieszkałe w państwach, które mają skoordynowane systemy zabezpieczenia społecznego z polskim systemem.

Powyższe zadanie FUS realizował przez następujące działania przypisane do podzadania 13.2.1 – *Świadczenia społeczne realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*:

- 13.2.1.1 – *Emerytury łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, którego celem była realizacja świadczeń emerytalnych – poniesione nakłady wyniosły 158 387 780 tys. zł, tj. 99,1% planu;
- 13.2.1.2 – *Renty łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, którego celem była realizacja świadczeń rentowych. Poniesione nakłady wyniosły 42 858 773 tys. zł, tj. 100,9% planu;
- 13.2.1.3 – *Pozostałe świadczenia*, którego celem była realizacja świadczeń z ubezpieczenia społecznego należnych w czasie niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, macierzyństwem, wypadkiem przy pracy czy śmiercią. Poniesione nakłady wyniosły 24 547 423 tys. zł, tj. 95,4% planu;
- 13.2.1.4 – *Prewencja i rehabilitacja*, którego celem miało być utrzymanie lub przywrócenie zdolności do pracy. Poniesione nakłady wyniosły 382 360 tys. zł, tj. 86,6% planu;
- 13.2.1.8 – *Obsługa realizacji świadczeń społecznych w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*, którego celem było zapewnienie prawidłowej realizacji zadań FUS.

Poniesione nakłady na świadczenia społeczne wyniosły 3 710 841 tys. zł, tj. 99,9% planu i były wyższe o 98.273 tys. zł w porównaniu do 2017 r.

W ramach funkcji 13. na zadanie 13.2 – *Świadczenia społeczne*, FEP wydatkował 805 078 tys. zł, tj. 94,6% kwoty planowanej. Zadanie to obejmował działania przypisane do podzadania 13.2.1 – *Świadczenia społeczne realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*:

- 13.2.1.1 – *Emerytury łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*. Na realizację wydatkowano 802 029 tys. zł, tj. 94,5% kwoty planowanej;
- 13.2.1.3 – *Pozostałe świadczenia*, stanowiące koszt odsetek wypłaconych z tytułu opóźnień przy ustaleniu prawa do świadczeń społecznych, ich wysokości oraz wypłacie. Na realizację wydatkowano 27 tys. zł, tj. 22% kwoty planowanej;
- 13.2.1.8 – *Obsługa realizacji świadczeń społecznych w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*. Na realizację wydatkowano 3022 tys. zł, tj. 100% kwoty planowanej.

⁵³ Dz. U. poz. 1154.

Ponadto w ramach funkcji 13., ZUS – w części 73 na zadanie 13.2 – *Świadczenia społeczne* wydatkował 48 442 772 tys. zł, tj. 99,9% kwoty planowanej. Zadanie 13.2. przypisane zostało do następujących działań:

- 3.2.1.5 – *Zapewnienie wypłacalności świadczeń z FUS*. Na realizację wydatkowano 37 822 723 tys. zł, tj. 100% kwoty planowanej;
- 13.2.1.6 – *Zapewnienie wypłacalności świadczeń z FEP*. Na realizację wydatkowano 1 551 407 tys. zł, tj. 100% kwoty planowanej;
- 13.2.1.7 – *Opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne z budżetu państwa za osoby uprawnione, tj. za osoby pobierające zasiłek macierzyński, osoby korzystające z urlopów wychowawczych, osoby sprawujące osobistą opiekę nad dziećmi*. Na realizację wydatkowano 3 150 442 tys. zł, tj. 99,8% kwoty planowanej;
- 13.2.2.1 – *Świadczenia finansowe z budżetu państwa*. Wydatkowano 5 820 591 tys. zł, tj. 99,2% kwoty planowanej;
- 13.2.2.2 – *Koordinacja działań zapewniających ustalenie prawa do świadczeń, ich wysokości i wypłaty*. Wydatkowano 97 609 tys. zł, tj. 99,5% kwoty planowanej.

W ramach funkcji 20 – *Zdrowie*, zrealizowane zostało zadanie 20.1 – *System opieki zdrowotnej i dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej* (podzadanie 20.1.3. i działanie 20.1.3.1 – *Opłacanie i refundacja składek na ubezpieczenie zdrowotne z budżetu państwa za osoby uprawnione*) w kwocie 178 865 tys. zł, tj. 96,3% planu. Kwotą tą sfinansowano składki na ubezpieczenie zdrowotne wybranym grupom uprawnionych, między innymi osobom korzystającym z urlopów wychowawczych, osobom sprawującym osobistą opiekę nad dziećmi.

Ustalone cele na rok 2018 dotyczyły:

1. Utrzymania zdolności do wypłaty świadczeń. Miernikiem określającym stopień realizacji celu był wskaźnik ściągłości, liczony jako wielkość wpływów na poczet należności z tytułu składek w stosunku do przypisu składek. Zaplanowaną na 2018 r. wartość do osiągnięcia nie mniej niż 0,99 zrealizowano w wysokości 1.
2. Terminowej wypłaty świadczeń z określonymi trzema wskaźnikami:
  - wskaźnik terminowości wypłat świadczeń krótkoterminowych, określony został jako liczba spraw wypłatowych wszystkich świadczeń krótkoterminowych, załatwionych w ustawowym terminie w stosunku do łącznej liczby załatwionych spraw wypłatowych świadczeń krótkoterminowych. Przyjęta wartość powyżej 0,98 została zrealizowana w wysokości 0,99;
  - wskaźnik terminowości realizacji wniosków emerytalno-rentowych, określony został jako suma liczby wniosków o świadczenia załatwionych w ustawowym terminie w stosunku do łącznej liczby załatwionych wniosków. Zaplanowaną wartość nie mniejszą niż 0,97 zrealizowano w wysokości maksymalnej 1;
  - wskaźnik terminowości realizacji wniosków o polskie świadczenia podlegające koordynacji, określony został jako suma liczby wniosków o świadczenia emerytalno-rynkowe podlegające koordynacji załatwionych w ustawowym terminie w stosunku do łącznej liczby wniosków załatwionych. Zaplanowaną wartość nie mniejszą niż 0,7 zrealizowano w wysokości 0,91.
3. Terminowego wydawania orzeczeń. Miernikiem określającym stopień realizacji celu, był wskaźnik terminowości wydania orzeczeń rozpatrzonych w czasie do 45 dni, liczony jako liczba wniosków o orzeczenie lekarskie rozpatrzonych w terminie 45 dni w stosunku do ogólnej liczby wniosków załatwionych przez lekarzy orzeczników w danym okresie sprawozdawczym. Zaplanowana wartość nie mniejsza niż 0,87, zrealizowana została w wysokości 0,98.
4. Zapewnienia prawidłowości opłacania składek przez płatników. Miernikiem był wskaźnik realizacji zobowiązań ustawowych w zakresie kontroli płatników składek, liczony jako liczba płatników składek zatrudniających 21 i więcej ubezpieczonych skontrolowanych w ciągu ostatnich pięciu lat w stosunku do średniej liczby wszystkich aktywnych płatników składek zatrudniających 21 i więcej

ubezpieczonych podlegających kontroli według stanu na grudzień z pięciu ostatnich lat poprzedzających oceniany rok. Zaplanowaną wartość nie mniejszą niż 0,7 zrealizowano w wysokości 0,93.

5. Podnoszenia świadomości obywateli o systemie ubezpieczeń społecznych, określony został czterema wskaźnikami:
- liczba płatników, ubezpieczonych i świadczeniobiorców przeszkolonych z zakresu ubezpieczeń społecznych – osiągnięto 157 051 osób przeszkolonych z zaplanowanej liczby nie mniejszej niż 65 000 osób;
  - liczba szkoleń dla płatników, ubezpieczonych i świadczeniobiorców z zakresu ubezpieczeń społecznych – zrealizowano 13 700 szkoleń z zaplanowanej liczby nie mniejszej niż 2000 szkoleń;
  - liczba uczniów uczestniczących w projekcie „Lekcje z ZUS” – udział wzięło 92 647 uczniów, z zaplanowanej liczby nie mniejszej niż 50 000 uczniów,
  - liczba uczniów biorących udział w lekcjach i spotkaniach dotyczących ubezpieczeń społecznych, w tym na terenie ZUS – udział wzięło 29 703 uczniów, z zaplanowanej liczby nie mniejszej niż 800 uczniów.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie prawidłowość realizacji zadań w zakresie układu zadaniowego wydatków i planu działalności ZUS.

IX. Wyniki kontroli prawidłowości sprawozdań finansowych

NIK pozytywnie zaopiniowała roczne sprawozdania budżetowe za 2018 r. oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2018 r. dla części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej, Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych i Funduszu Rezerwy Demograficznej:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych dla części 73 – ZUS (Rb-23);
- z wykonania planu dochodów budżetowych dla części 73 – ZUS (Rb-27);
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa dla części 73 – ZUS (Rb-28);
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym dla części 73 – ZUS (Rb-BZ1);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2018 r. planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Rb-40);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS i FEP (Rb-33);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2018 r. planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS i FEP (Rb-40);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS i FEP w układzie zadaniowym (Rb-BZ2);
- sprawozdań w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2018 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z) dla ZUS – państwowej osoby prawnej, FUS, FEP i FRD.

Sprawozdania zostały sporządzone prawidłowo, na podstawie danych wynikających z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny kontrolę prawidłowości sporządzonych sprawozdań.

Sprawozdania zostały sporządzone terminowo, stosownie do przepisów rozporządzeń Ministra Finansów w sprawie: sprawozdawczości budżetowej⁵⁴, sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych⁵⁵, a także sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym⁵⁶.

⁵⁴ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. poz. 109, ze zm.)

⁵⁵ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1773)

⁵⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1793, ze zm.)

X. Informacje dodatkowe

W dniu 29 kwietnia 2019 r. do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skierowano wystąpienie z kontroli wykonania budżetu państwa w 2018 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz wykonania planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – jako państwowej osoby prawnej.

Najwyższa Izba Kontroli wniosowała w wystąpieniu pokontrolnym o kontynuowanie działań skutkujących ograniczeniem:

- wypłacanych przez ZUS odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa i wypłacie świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych,
- nadpłat i wyrównań świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych.

Prezes ZUS złożył w dniu 20 maja 2018 r. zastrzeżenia do, zawartej w wystąpieniu pokontrolnym, uwagi o powolności wprowadzania rekomendacji dotyczących wyznaczenia norm zatrudnienia przy realizacji zadań przez Oddziały ZUS i potrzebie zintensyfikowania działań w tym zakresie. Uchwałą Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 28 maja 2019 r. zastrzeżenia zostały w całości uwzględnione.

NIK skierowała do ZUS uwagę wskazującą, że niezbędne jest podjęcie skutecznych działań na rzecz przyspieszenia migracji z systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do systemu KSI ZUS, a także rozbudowy oprogramowania systemu KSI ZUS o niezbędne funkcjonalności. Kolejny rok z rządu zmniejszyła się liczba spraw przenoszonych z systemów informatycznych EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do KSI. W 2018 r. przeniesiono 49,9% liczby spraw z 2017 r. i 24,4% z 2016 r. W związku z tym wydłuża się okres utrzymania systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER, na co ZUS przeznaczają ponad 18 mln zł rocznie, chociaż zadania te ma przejąć KSI.

Załączniki

Załącznik 1. Kalkulacja oceny ogólnej

Oceny wykonania budżetu państwa w 2018 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz wykonania planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej dokonano stosując kryteria⁵⁷ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2018 roku⁵⁸.

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Dochody:	334 958,9 tys. zł
Wydatki:	48 621 637,3 tys. zł
Łączna kwota G ⁵⁹ :	48 621 637,3 tys. zł
Waga wydatków w łącznej kwocie:	$Ww = W : G = 1$
Wynik końcowy Wk:	$5 \times 1,0000 = 5$
Nieprawidłowości w wydatkach:	nie stwierdzono
Ocena cząstkowa wydatków:	pozytywna (5)
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Przychody (P):	238 472 254 tys. zł
Koszty (K):	231 621 070 tys. zł
Łączna kwota (G = P + K):	470 093 324 tys. zł
Waga przychodów w łącznej kwocie:	$(Wp = P : G) = 0,5073$
Waga kosztów w łącznej kwocie:	$(Wk = K : G) = (0,4927)$
Nieprawidłowości w przychodach:	nie stwierdzono
Ocena cząstkowa przychodów (Op):	pozytywna
Nieprawidłowości w kosztach: ZUS wypłacił odsetki w kwocie 6143 tys. zł za opóźnienia w ustalaniu prawa i wypłacie świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych. Ponadto z winy ZUS dokonano: nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych i zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych na kwotę 1865 tys. zł oraz wypłat wyrównań do wysokości należnych świadczeń emerytalno-rentowych na kwotę 14 463 tys. zł. Stanowiło to 0,01% kosztów FUS.	
Ocena cząstkowa kosztów (Ok) (łącznie z wydatkami majątkowymi):	(5)
Łączna ocena przychodów i kosztów ŁO:	ocena przychodów (5), ocena kosztów (5) $\text{ŁO} = 5 \times 0,5073 + 5 \times 0,4927 = 5$
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

Fundusz Emerytur Pomostowych

Przychody (P):	1 825 360 tys. zł
Koszty (K)	
(łącznie z wydatkami majątkowymi):	807 022 tys. zł

⁵⁷ <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/standardy-kontroli-nik/>

⁵⁸ Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/analiza-budzetu-panstwa/>.

⁵⁹ W częściach budżetu państwa, w których zgodnie z założeniami do kontroli wykonania budżetu państwa nie są badane dochody nie dokonuje się oceny cząstkowej dla dochodów i przy ustalaniu wartości G nie uwzględnia się kwoty dochodów.

Łączna kwota (G = P + K):	2 632 382 tys. zł
Waga przychodów w łącznej kwocie:	(Wp = P : G)= 0,6934
Waga kosztów w łącznej kwocie: (łącznie z wydatkami majątkowymi)	(Wk = K : G)= 0,3066
Nieprawidłowości w przychodach:	nie stwierdzono
Ocena częściowa przychodów (Op):	pozytywna (5)
Nieprawidłowości w kosztach (łącznie z wydatkami majątkowymi):	nie stwierdzono
Ocena częściowa kosztów (Ok) (łącznie z wydatkami majątkowymi):	pozytywna (5)
Łączna ocena przychodów i kosztów ŁO ⁶⁰ :	ocena przychodów (5), ocena kosztów (5) ŁO = 5 x 0,6934 + 5 x 0,3066 = 5
Opinia o sprawozdaniach	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

Fundusz Rezerwy Demograficznej

Przychody:	17 415 781 tys. zł
Koszty:	1 106 tys. zł
Łączna kwota G:	17 416 887 tys. zł
Waga przychodów w łącznej kwocie:	Wp = P : G = 0,9999
Waga kosztów w łącznej kwocie:	Wk = K : G = 0,0063
Nieprawidłowości w przychodach:	nie stwierdzono
Ocena częściowa przychodów:	pozytywna (5)
Nieprawidłowości w kosztach:	nie stwierdzono
Ocena częściowa kosztów:	pozytywna (5)
Łączna ocena przychodów i kosztów ŁO:	ocena przychodów (5), ocena kosztów (5) ŁO = 5 x 0,9999 + 5 x 0,0063 = 5
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna

Przychody:	4 506 821 tys. zł
Koszty (łącznie z wydatkami majątkowymi):	4 456 211 tys. zł
Łączna kwota G:	8 963 032 tys. zł
(kwota przychodów + kwota kosztów)	
Waga przychodów w łącznej kwocie:	Wp = P : G = 0,5028
Waga kosztów (łącznie z wydatkami majątkowymi) w łącznej kwocie:	Wk = K : G = 0,4972
Nieprawidłowości w przychodach:	nie stwierdzono
Ocena częściowa przychodów:	pozytywna (5)
Nieprawidłowości w kosztach (łącznie z wydatkami majątkowymi):	nie stwierdzono
Ocena częściowa kosztów (łącznie z wydatkami majątkowymi):	pozytywna (5)
Łączna ocena przychodów i kosztów:	ŁO: 5x0,5028+5x0,4972=5
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

⁶⁰ ŁO = Op x Wp + Ok x Wk

Załącznik 2. Dochody budżetowe w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie (dział i rozdział)	2017 r.	2018 r.		5:3	5:4
		Wykonanie	Ustawa budżetowa ¹	Wykonanie		
			[tys. zł]			
1	2	3	4	5	6	7
	Ogółem	375 908,6	223 489,0	334 958,9	89,1	149,9
1.	753 Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne	305 712,4	152 150,0	260 338,7	85,2	171,1
1.1.	75303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	303 842,7	150 000,0	258 204,2	85,0	172,1
1.1.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	303 842,7	150 000,0	258 204,2	85,0	172,1
1.2.	75313 - Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	1 843,5	2 120,0	2 091,7	113,5	98,7
1.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	50,6	50,0	38,4	75,9	76,8
1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	1 792,9	2 070,0	2 053,3	114,5	99,2
1.3.	75395 - Pozostała działalność	26,2	30,0	42,8	163,4	142,7
1.3.1.	§ 069 wpływy z różnych opłat	26,2	30,0	42,8	163,4	142,7
2.	853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	7 541,5	7 871,0	9 426,6	125,0	119,8
2.1.	85347 - Renta socjalna	7 008,1	7 769,0	9 128,4	130,3	117,5
2.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	19,4	4,0	16,2	83,5	405,0
2.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	6 956,4	7 755,0	9 090,2	130,7	117,2
2.2.	85395 - Pozostała działalność	533,1	102,0	297,9	55,9	292,1
2.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	19,4	4,0	16,2	83,5	405,0
2.2.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	513,7	98,0	281,7	54,8	287,4
3.	855 Rodzina	62 654,7	63 468,0	65 193,6	104,1	102,7
3.1	85502 - Świadczenia rodzinne i dodatki do świadczeń rodzinnych	9,7	-	6,6	68,0	
3.1.1	§ 092 pozostałe odsetki	6,1	-	4,0	65,6	
3.1.2	§ 097 wpływy z różnych dochodów	3,6	-	2,6	72,2	
3.2.	85512 - Fundusz Alimentacyjny w likwidacji	62 645,0	63 468,0	65 187,0	104,1	102,7
3.2.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	62 645,0	63 468,0	65 187,0	104,1	102,7

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych zweryfikowanych przez NIK.

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

Załącznik 3. Wydatki budżetowe w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie (dział i rozdział)	2017 r.		2018 r.		6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Ustawa budżetowa ¹⁾	Budżet po zmianach	Wykonanie			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem		50 084 204,9	56 530 465,0	48 680 912,2	48 621 637,3	97,1	86,0	99,9
1	753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	44 074 409,4	49 937 010,0	42 022 010,0	42 006 376,7	95,3	84,1	100,0
1.1.	75303 - FUS	40 978 663,0	46 637 723,0	35 822 723,0	35 822 723,0	87,4	76,8	100,0
1.1.1.	§ 2430 Dotacja dla FUS	40 978 663,0	46 637 723,0	35 822 723,0	35 822 723,0	87,4	76,8	100,0
	75308 - FRD			2 000 000,0	2 000 000,0			100,0
	§ 2970 Różne przelewy			2 000 000,0	2 000 000,0			100,0
1.2.	75310 - FEP	407 171,0	601 407,0	1 551 407,0	1 551 407,0	381,0	258,0	100,0
1.2.1.	§ 2430 Dotacja dla FEP	407 171,0	601 407,0	551 407,0	551 407,0	135,4	91,7	100,0
	§ 2970 Różne przelewy			1 000 000,0	1 000 000,0			100,0
1.3.	75313 - Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	2 688 062,1	2 697 342,0	2 647 342,0	2 631 729,0	97,9	97,6	99,4
1.3.1.	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS	20 865,8	20 875,0	20 875,0	20 398,0	97,8	97,7	97,7
1.3.2.	§ 3110 Świadczenia społeczne	2 667 081,3	2 676 340,0	2 626 340,0	2 611 271,2	97,9	97,6	99,4
1.3.3.	§ 4580 Pozostałe odsetki	115,0	127,0	127,0	59,8	52,0	47,1	47,1
1.5.	75395 - Pozostała działalność	513,3	538,0	538,0	517,7	100,9	96,2	96,2
1.5.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	511,9	536,0	536,0	516,3	100,9	96,3	96,3
1.5.2.	§ 4300 Zakup usług pozostałych	1,4			1,4	100,0		
2.	851 - Ochrona zdrowia	186 470,9	185 658,0	185 658,0	178 865,2	95,9	96,3	96,3
2.1.	85156 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia osób nieobjętych obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym	186 470,9	185 658,0	185 658,0	178 865,2	95,9	96,3	96,3
3.	853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2 823 420,8	3 002 353,0	3 317 800,2	3 285 953,0	116,4	109,4	99,0
3.1.	85335 - Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia AC i OC	317,6	400,0	400,0	278,6	87,7	69,7	69,7
3.2.	85347 - Renta socjalna	2 821 560,2	3 001 953,0	3 316 953,0	3 285 234,0	116,4	109,4	99,0
3.2.1.	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS	66 235,0	77 209,0	77 209,0	77 209,0	116,6	100,0	100,0
3.2.2.	§ 3110 Świadczenia społeczne	2 755 276,2	2 924 582,0	3 239 582,0	3 207 974,4	116,4	109,7	99,0
3.2.3.	§ 4580 Pozostałe odsetki	49,0	162,0	162,0	50,6	103,3	31,2	31,2
3.3.	85395 - Pozostała działalność	1 543,0	0,0	447,2	440,4	28,5		98,5
3.3.1.	§ 3110 Świadczenia społeczne	1 543,0	0,0	447,2	440,4	28,5		98,5
4.	855 - Rodzina	2 999 903,8	3 405 444,0	3 155 444,0	3 150 442,4	105,0	92,5	99,8
4.1.	85511 - Składki na ubezpieczenia społeczne	2 999 903,8	3 405 444,0	3 155 444,0	3 150 442,4	105,0	92,5	99,8

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-28 zweryfikowanych przez NIK.

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

Załącznik 4. Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie	2017 r.		2018 r.		4:3	6:3	6:4	6:5	
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej ¹	Plan po zmianach	Wykonanie					%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Część A - Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz										
	Zadania wynikające z ustaw ogółem:	209 330 483	228 530 832	228 530 832	226 179 622	109,2	108,0	99,0	99,0	
1.	Emerytury	138 452 252	155 809 079	155 809 079	154 367 002	112,5	111,5	99,1	99,1	
2.	Renty	41 002 938	40 391 875	40 391 875	40 787 149	98,5	99,5	101,0	101,0	
3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	5 888 734	6 144 707	6 144 707	6 092 402	104,3	103,5	99,1	99,1	
4.	Zasiłki chorobowe	11 309 664	12 359 822	12 359 822	11 532 853	109,3	102,0	93,3	93,3	
5.	Pozostałe zasiłki i świadczenia	12 422 232	13 383 626	13 383 626	13 017 857	107,7	104,8	97,3	97,3	
6.	Prewencja rentowa	193.199	216 440	216 440	201 425	112,0	104,3	93,1	93,1	
7.	Prewencja wypadkowa	61 464	225 283	225 283	180 935	366,5	294,4	80,3	80,3	
Część B - Plan Finansowy w układzie memoriałowym										
I.	Stan funduszu na początek roku	-45 321 162	-1 511 713	-1 511 713	-2 190 720	3,3	4,8	144,9	144,9	
1.	Środki pieniężne	1 465 956	2 634 655	2 634 655	4 887 936	179,7	333,4	185,5	185,5	
2.	Należności	6 695 226	8 420 417	8 420 417	7 721 158	125,8	115,3	91,7	91,7	
3.	Zobowiązania, w tym z tytułu:	53 482 344	12 566 785	12. 566. 785	14 799 814	23,5	27,7	117,8	117,8	
3.1.	- pożyczek z budżetu państwa	46. 326 031	7 174 145	7 174 145	7 174 145	15,5	15,5	100,0	100,0	
II.	Przychody	260 715 602	238 322 845	238 322 845	238 472 254	91,4	91,5	100,1	100,1	
1.	Dotacja z budżetu państwa	40 978 663	46 637 723	46 637 723	35 822 723	113,8	87,4	76,8	76,8	
2.	Składki (przypis)	166 661 618	172 146 185	172 146 185	182 048 695	103,3	109,2	105,8	105,8	
2.1.	- fundusz emerytalny	102 223 374	105 525 128	105 525 128	111 879 715	103,2	109,4	106,0	106,0	
2.2.	- fundusz rentowy	44 027 510	45 486 332	45 486 332	48 053 953	103,3	109,1	105,6	105,6	
2.3.	- fundusz chorobowy	13 120 431	13 620 442	13.620 442	14 366 747	103,8	109,5	105,5	105,5	
2.4.	- fundusz wypadkowy	7 290 304	7 514 283	7 514 283	7 748 280	103,1	106,3	103,1	103,1	
3.	Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE	3 235 307	3 269 162	3 269 162	3 304 132	101,0	102,1	101,1	101,1	
4.	Wpłaty z OFE	6 148 228	7 744 156	7 744 156	8 008 885	126,0	130,3	103,4	103,4	
5.	Środki z FRD pochodzące z przeniesienia aktywów z OFE oraz odsetek od tych aktywów	717 974	0	0	0	0,0	0,0	x	x	
6.	Środki z FRD na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego	0	0	0	0	x	x	x	x	
7.	Pozostałe przychody (przypis)	3 749 946	1 351 454	1 351 454	1 958 664	36,0	52,2	144,9	144,9	
7.1.	- fundusz emerytalny	2 897 857	1 019 899	1 019 899	1 427 191	35,2	49,2	139,9	139,9	
7.2.	- fundusz rentowy	661 444	246 985	246 985	367 798	37,3	55,6	148,9	148,9	
7.3.	- fundusz chorobowy	94 693	47 967	47 967	86 573	50,7	91,4	180,5	180,5	
7.4.	- fundusz wypadkowy	95 952	36 603	36 603	77 102	38,1	80,4	210,6	210,6	
8.	Pozostałe zwiększenia	39 223 865	7 174 165	7 174.165	7 329 155	18,3	18,7	102,2	102,2	
8.1.	- różnice kursowe	7	20	20	11	285,7	157,1	55,0	55,0	
8.2.	- inne	39 223 858	7 174 145	7 174 145	7 329 144	18,3	18,7	102,2	102,2	
III.	Koszty	217 585 159	233 671 613	233 671 613	231 621 070	107,4	106,5	99,1	99,1	
1.	Transfery na rzecz ludności	209 080 387	228 089 109	228 089 109	225 793 975	109,1	108,0	99,0	99,0	
1.1.	Emerytury i renty (łącznie z dodatkami)	185 343 924	202 345 661	202 345 661	201 246 553	109,2	108,6	99,5	99,5	
1.2.	Pozostałe świadczenia	23 736 463	25 743 448	25 743 448	24 547 423	108,5	103,4	95,4	95,4	
2.	Koszty bieżące	3 867 231	4 157 761	4 157 761	4 093 201	107,5	105,8	98,4	98,4	
2.1.	Odpis na działalność ZUS	3 607 499	3 705 499	3 705 499	3 705 499	102,7	102,7	100,0	100,0	
2.2.	Prewencja rentowa	193 199	216 440	216 440	201 425	112,0	104,3	93,1	93,1	
2.3.	Prewencja wypadkowa	61 464	225 283	225 283	180 935	366,5	294,4	80,3	80,3	
2.4.	Koszty obsługi kredytów	0	5 000	5 000	0	x	x	0,0	0,0	
2.5.	Pozostałe koszty	5 069	5 539	5 539	5 342	109,3	105,4	96,4	96,4	

3.	Pozostałe zmniejszenia	4 637 541	1 424 743	1 424 743	1 733 894	30,7	37,4	121,7	121,7
3.1.	- rezerwy oraz odpisy aktualizujące należności	3 730 896	1 424 643	1 424 643	1 730 783	38,2	46,4	121,5	121,5
3.2.	- różnice kursowe	88	100	100	87	113,6	98,9	87,0	87,0
3.3.	- inne	906 557	0	0	3024	0,0	0,3	x	x
IV	Stan funduszu na koniec roku	-2 190 720	3 139 519	3 139 519	4 660 464	x	x	148,4	148,4
1.	Środki pieniężne	4 887 936	782 084	782 084	2 485 534	16,0	50,9	317,8	317,8
2.	Należności	7 721 158	10 104 201	10 104 201	10 780 764	130,9	139,6	106,7	106,7
3.	Zobowiązania, w tym z tytułu:	14 799 814	7. 746 766	7 746 766	8 605 835	52,3	58,1	111,1	111,1
3.1.	- zaciągniętego kredytu	0	0	0	0	x	x	x	x
3.2.	- pożyczek z budżetu państwa	7 174 145	0	0	0	0,0	0,0	x	x
Część C - Dane statystyczne									
I	Koszty	212 943 051	232 246 870	232 246 870	229 890 464	109,1	108,0	99,0	99,0
1.	Fundusz emerytalny	137 458 065	155 117 930	155 117 930	153 392 790	112,8	111,6	98,9	98,9
1.1.	Emerytury	137 104 229	154 546 992	154 546 992	153 031 296	112,7	111,6	99,0	99,0
1.2.	Wyплаты środków z subkonta	351 740	566 132	566 132	359 807	161,0	102,3	63,6	63,6
1.3.	Pozostałe świadczenia	2 096	4 806	4 806	1 687	229,3	80,5	35,1	35,1
2.	Fundusz rentowy	45 816 779	45 459 667	45 459 667	45 916 463	99,2	100,2	101,0	101,0
2.1.	Renty	37 241 291	36 635 823	36 635 823	37 104 600	98,4	99,6	101,3	101,3
2.2.	Emerytury przyznane z urzędu zamiast renty	1 348 023	1 262 087	1 262 087	1 335 705	93,6	99,1	105,8	105,8
2.3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	5 701 109	5 947 068	5 947 068	5 899 831	104,3	103,5	99,2	99,2
2.4.	Zasiłki pogrzebowe	1 331 117	1 396 152	1 396 152	1 373 093	104,9	103,2	98,3	98,3
2.5.	Pozostałe świadczenia	2 041	2 097	2 097	1 808	102,7	88,6	86,2	86,2
2.6.	Prewencja rentowa	193 199	216 440	216 440	201 425	112,0	104,3	93,1	93,1
3.	Fundusz chorobowy	20 993 454	22 631 545	22 631 545	21 734 956	107,8	103,5	96,0	96,0
3.1.	Zasiłki chorobowe	10 689 339	11 694 703	11 694 703	10 895 697	109,4	101,9	93,2	93,2
3.2.	Zasiłki macierzyński	7 863 570	8 294 150	8 294 150	8 263 161	105,5	105,1	99,6	99,6
3.3.	Zasiłki opiekuńcze	883 323	949 709	949 709	963 880	107,5	109,1	101,5	101,5
3.4.	Świadczenia rehabilitacyjne	1 548 990	1 683 818	1 683 818	1 604 479	108,7	103,6	95,3	95,3
3.5.	Pozostałe świadczenia	3 163	3 627	3 627	2 397	114,7	75,8	66,1	66,1
3.6.	Wynagrodzenia dla płatników składek	5 069	5 538	5 538	5 342	109,3	105,4	96,5	96,5
4.	Fundusz wypadkowy	5 067 254	5 327 229	5 327 229	5 140 755	105,1	101,5	96,5	96,5
4.1.	Renty	3 761 648	3 756 052	3 756 052	3 682 548	99,9	97,9	98,0	98,0
4.2.	Dodatki do rent: pielęgnacyjne i dla sierot zupełnych	187 625	197 639	197 639	192 571	105,3	102,6	97,4	97,4
4.3.	Zasiłki chorobowe	620 325	665 119	665 119	637 156	107,2	102,7	95,8	95,8
4.4.	Jednorazowe odszkodowania	318 786	356 449	356 449	323 108	111,8	101,4	90,6	90,6
4.5.	Świadczenia rehabilitacyjne	116 481	125. 431	125 431	123 564	107,7	106,1	98,5	98,5
4.6.	Pozostałe świadczenia	924	1 255	1 255	874	135,8	94,6	69,6	69,6
4.7.	Prewencja wypadkowa	61 464	225 283	225 283	180 935	366,5	294,4	80,3	80,3
4.8.	Pozostałe wydatki	0	1	1	0	x	x	x	x
5.	Odpis na działalność ZUS	3 607. 499	3 705 499	3 705. 499	3 705 499	102,7	102,7	100,0	100,0
6.	Koszty obsługi kredytów	0	5 000	5 000	0	x	x	0,0	0,0

Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania Rb-40 z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego, zweryfikowanego przez NIK.

1) Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

Załącznik 5. Wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych

Lp.	Wyszczególnienie	2017	2018			4:3	6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Plan	Plan	Wykonanie				
			wg ustawy budżetowej ¹⁾	po zmianach					
tys. zł					%				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Część A – Zadania wynikające z ustawy tworzącej państwowy fundusz celowy									
	Zadania wynikające z ustawy ogółem:	659 292	848 083	848 083	802 056	128,6	121,7	94,6	94,6
1.	Emerytury pomostowe	659 262	847 960	847 960	802 029	128,6	121,7	94,6	94,6
2.	Pozostałe świadczenia	30	123	123	27	410	90,0	22,0	22,0
Część B – Plan Finansowy w układzie memorialowym									
I.	Stan funduszu na początek roku:	26 363	17 674	17 674	23 755	67,0	90,1	134,4	134,4
1.	Środki pieniężne	36 385	30 000	30 000	37.766	82,5	103,8	125,9	125,9
2.	Ulokowane środki finansowe	0	0	0	0	x	x	x	x
3.	Należności	4 174	4 717	4 717	5 884	113,0	140,9	124,7	124,7
4.	Zobowiązania	14 195	17 043	17 043	19 894	120,1	140,1	116,7	116,7
II.	Przychody	661 038	852 250	852 250	1 825 360	128,9	276,1	214,2	214,2
1.	Dotacja z budżetu państwa	407 171	601 407	601 407	551 407	147,7	135,4	91,7	91,7
2.	Składki	250 834	248 069	248 069	271 018	98,9	108,0	109,3	109,3
3.	Pozostałe przychody	3 033	2 688	2 688	1 002 935	88,6	33067,4	37311,6	37311,6
4.	Pozostałe zwiększenia	0	86	86	0	x	x	x	x
III.	Koszty	663 646	852 073	852 073	807 022	128,4	121,6	94,7	94,7
1.	Transfery na rzecz ludności	659 292	848 083	848 083	802 056	128,6	121,7	94,6	94,6
1.1.	Emerytury pomostowe	659 262	847 960	847 960	802 029	128,6	121,7	94,6	94,6
1.2.	Pozostałe świadczenia	30	123	123	27	410,0	90,0	22,0	22,0
2.	Odpis na działalność ZUS	2 627	3 022	3 022	3 022	115,0	115,0	100,0	100,0
3.	Pozostałe zmniejszenia	1.727	968	968	1 944	56,1	112,6	200,8	200,8
IV.	Stan funduszu na koniec roku	23 755	17 851	17 851	1 042 093	75,1	4386,8	5837,7	5837,7
1.	Środki pieniężne	37.766	30 000	30 000	1 056 567	79,4	2797,7	3521,9	3521,9
2.	Ulokowane środki finansowe	0	0	0	0	x	x	x	x
3.	Należności	5 884	7 084	7 084	7 648	120,4	130,0	107,9	107,9
4.	Zobowiązania	19 894	19 233	19 233	22 121	96,7	111,2	115,0	115,0

1) Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

Załącznik 6. Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

Lp.	Wyszczególnienie	2017 r.	2018 r.			6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej ¹⁾	Plan po zmianach	Wykonanie			
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	Stan funduszu na początek roku	21 788 894	24 631 005	24 631 005	25 047 681	115,0	101,7	101,7
1.	- środki pieniężne	7	7	7	481	x	x	x
2.	- ulokowane środki finansowe	21 763 937	24 599 490	24 599 490	25 014 801	114,9	101,7	101,7
3.	- należności	25 035	31 602	31 602	32 489	129,8	102,8	102,8
4.	- zobowiązania	85	94	94	90	105,9	95,7	95,7
II.	Przychody	3 259 898	2 565 293	2 565 293	17 415 781	534,2	678,9	678,9
1.	Wpływy ze składek na fundusze celowe	1 913 549	1 977 255	1 977 255	2 076 351	108,5	105,0	105,0
2.	Wpływy z prywatyzacji	4 937	0	0	1 046	21,2	x	x
3.	Przychody z tytułu różnych przelewów	-	-	-	2 000 000	x	x	x
4.	Pozostałe przychody	1 341 412	588 038	588 038	13.338.384	x	x	x
III.	Wydatki	1 111	2 231	2 231	1 106	99,5	49,6	49,6
1.	Wydatki bieżące (własne)	1 111	2 231	2 231	1 106	99,5	49,6	49,6
2.	Środki przekazane do FUS	0	0	0	0	x	x	x
3.	Pozostałe koszty – wynikające z wyceny papierów wartościowych	0	0	0	0	x	x	x
IV.	Stan funduszu na koniec roku	25 047 681	27 194 067	27 194 067	42 462 356	169,5	156,1	156,1
1.	- środki pieniężne	481	7	7	527 599	x	x	x
2.	- ulokowane środki finansowe	25 014 801	27 161 166	27 161 166	41 901 056	167,5	154,3	154,3
3.	- należności	32 489	32 954	32 954	33 776	104,0	102,5	102,5
4.	- zobowiązania	90	60	60	75	83,3	125,0	125,0

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

Załącznik 7. Wykonanie planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych państwowej osoby prawnej

Lp.	Wyszczególnienie	2017 r.	2018 r.			4:3 (%)	6:3 (%)	6:4 (%)	6:5 (%)
		Wyko- nanie	Ustawa budże- towa ¹⁾	Plan po zmianach	Wyko- nanie				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I	STAN NA POCZĄTEK ROKU:								
1.	Środki pieniężne	794 585	521 187	835 441	835 441	65,6	105,1	160,3	100,0
2.	Inne aktywa finansowe	504 155	291 627	605 132	605 132	57,8	120,0	207,5	100,0
3.	Należności	58 068	58 068	36 665	36 665	100,0	63,1	63,1	100,0
4.	Zapasy	15 011	15 011	10 987	10 987	100,0	73,2	73,2	100,0
5.	Zobowiązania, w tym	545 883	350 000	530 635	530 635	64,1	97,2	151,6	100,0
5.1	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	43 153	10 000	36 137	36 137	23,2	83,7	361,4	100,0
II	PRZYCHODY OGÓLEM	4 299 243	4 399 356	4 508 181	4 506 821	102,3	104,8	102,4	100,0
1.	Odpis z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	3 607 499	3 705 499	3 705 499	3 705 499	102,7	102,7	100,0	100,0
2.	Odpis z Funduszu Emerytur Pomostowych	2 627	3 022	3 022	3 022	115,0	115,0	100,0	100,0
3.	Przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek innych niż na FUS, z tego	213 054	224 399	224 399	230 182	105,3	108,0	102,6	102,6
3.1.	-przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne	12 961	13 077	13 077	13 125	100,9	101,3	100,4	100,4
3.2.	-przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na FP i FGŚP	58 008	59 776	59 776	64 825	103,0	111,8	108,4	108,4
3.3.	-przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne	142 085	151 546	151 546	152 232	106,7	107,1	100,5	100,5
4.	Przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty:	252 057	270 632	270 632	260 503	107,4	103,4	96,3	96,3
4.1.	-rent społecznych	67 069	77 209	77 209	78 586	115,1	117,2	101,8	101,8
4.2.	-zasiłków i świadczeń przedemerytalnych	24 760	26 159	26 159	16 823	105,7	67,9	64,3	64,3
4.3.	-świadczeń na rzecz kombatanów	22 938	22 876	22 876	22 445	99,7	97,9	98,1	98,1
4.4.	-świadczeń zbiegowych realizowanych przez KRUS	15 491	15 836	15 836	16 066	102,2	103,7	101,5	101,5
4.5.	-obsługa pozostałych świadczeń	121 798	128 552	128 552	126 583	105,5	103,9	98,5	98,5
5.	Przychody finansowe	32 309	34 290	34 290	29 084	106,1	90,0	84,8	84,8
5.1.	-odsetki	29 465	34 290	34 290	29 011	116,4	98,5	84,6	84,6
6.	Pozostałe przychody	191 696	161 514	270 339	278 531	84,3	145,3	172,5	103,0
III	KOSZTY	4 302 078	4 849 939	4 849 939	4 239 201	112,7	98,5	87,4	87,4
1.	Koszty według rodzaju	4 295 063	4 836 639	4 836 639	4 232 623	112,6	98,5	87,5	87,5
1.1.	-amortyzacja	299 156	397 472	397 472	238 307	132,9	79,7	60,0	60,0
	-zakup wyposażenia niskiej wartości	2 920	5 910	5 910	4 647	202,4	159,1	78,6	78,6
1.2.	-materiały i energia	103 513	142 000	142 000	100 880	137,2	97,5	71,0	71,0
1.3.	-usługi obce	833 478	1 167 430	1 167 430	837 891	140,1	100,5	71,8	71,8
1.3.1.	-usługi pocztowe i bankowe	282 746	339 850	364 850	324 537	120,2	114,8	95,5	89,0
1.3.2.	-usługi telekomunikacyjne	15 419	22 100	18 100	15 660	143,3	101,6	70,9	86,5
1.3.3.	-usługi związane z przetwarzaniem danych	295 240	460 600	440 600	252 453	156,0	85,5	54,8	57,3
1.3.4.	-pozostałe	240 073	344 880	343 880	245 242	143,7	102,2	71,1	71,3
1.4.	-podatki i opłaty, w tym	40 859	56 963	56 963	36 073	139,4	88,3	63,3	63,3
1.4.1.	-podatki stanowiące źródło dochodów własnych jst	9 880	11 141	11 141	9 868	112,8	99,9	88,6	88,6
1.4.2.	-opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów	2 287	3 100	3 100	2 295	135,5	100,3	74,0	74,0
1.4.3.	-opłaty urzędowe	14 042	24 222	24 222	12 376	172,5	88,1	51,1	51,1
1.5.	-wynagrodzenia	2 471 242	2 478 925	2 478 925	2 470 663	100,3	100,0	99,7	99,7
1.5.1.	-osobowe	2 454 242	2 454 873	2 454 873	2 454 427	100,0	100,0	100,0	100,0
1.5.2.	-pozostałe	17 000	24 052	24 052	16 236	141,5	95,5	67,5	67,5
1.6.	-ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	516 754	548 809	548 809	518 803	106,2	100,4	94,5	94,5
1.6.1.	-składki na ubezpieczenie społeczne	400 524	410 312	410 312	401 908	102,4	100,3	98,0	98,0
1.6.2.	-składki na Fundusz Pracy	43 572	58 480	58 480	44 251	134,2	101,6	75,7	75,7

1.6.3.	-świadczenia socjalne	57 137	58 067	58 067	57 175	101,6	100,1	98,5	98,5
1.6.4.	-składki na FEP	0	0	0	0	-	-	-	-
1.6.5.	-inne	15 521	21 950	21 950	15 469	141,4	99,7	70,5	70,5
1.7.	-pozostałe	30 061	45 040	45 040	30 006	149,8	99,8	66,6	66,6
2.	Koszty finansowe	155	1 000	1 000	254	645,2	163,9	25,4	25,4
2.1.	-obsługa długu	0	0	0	0	-	-	-	-
2.2.	-inne	155	1 000	1 000	254	645,2	163,9	25,4	25,4
3.	Pozostałe koszty	6 860	12 300	12 300	6 324	179,3	92,2	51,4	51,4
IV	WYNIK ZDARZEŃ NADZWYCZAJNYCH	0	0	0	0	-	-	-	-
1.	-zyski nadzwyczajne	0	0	0	0	-	-	-	-
2.	-straty nadzwyczajne	0	0	0	0	-	-	-	-
V	WYNIK BRUTTO (poz. II-III+/-IV)	-2 835	-450 583	-341 758	267 620	15 893,6	-9 439,9	-59,4	-78,3
VI	OBOWIĄZKOWE OBCIĄŻENIA WYNIKU FINANSOWEGO	0	0	0	0	-	-	-	-
VII	WYNIK NETTO (poz. V-VI)	-2 835	-450 583	-341 758	267 620	15 893,6	-9 439,9	-59,4	-78,3
VIII	Nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych	164 760	564 793	564 793	217 010	342,8	131,7	38,4	38,4
IX	STAN NA KONIEC ROKU	.	.	.	.	.	.	.	.
1.	Środki pieniężne	835 441	384 883	384 883	1 049 453	46,1	125,6	272,7	272,7
2.	Inne aktywa finansowe	605 132	0	700 000	700 643	0,0	115,8		100,1
3.	Należności	36 665	58 068	36 665	41 967	158,4	114,5	72,3	114,5
4.	Zapasy	10 987	15 011	10 987	11 473	136,6	104,4	76,4	104,4
5.	Zobowiązania, w tym	530 635	545 883	545 883	590 148	102,9	111,2	108,1	108,1
5.1	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	36 137	0	0	35 733	0,0	98,9	-	-

1) Ustawa budżetowa na rok 2018 z dnia 11 stycznia 2018 r. (Dz. U. poz. 291).

Część B Dane uzupełniające

Poz.	Treść	2017 r. Wykonanie	2018 r.			4:3 (%)	6:3 (%)	6:4 (%)	6:5 (%)
			Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ZOBOWIĄZANIA	530 635	545 883	545 883	590 148	102,9	111,2	108,1	108,1
1	Inne w tym:	530 635	545 883	545 883	590 148	102,9	111,2	108,1	108,1
1.1.	Wymagalne	5	0	0	5	0,0	100,0	-	-
1.2.	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	36 137	0	0	35 733	0,0	98,9	-	-

Część C Dane uzupełniające

Poz.	Treść	2017 r. Wykonanie	2018 r.			4:3 (%)	6:3 (%)	6:4 (%)	6:5 (%)
			Ustawa budżetowa	Plan po zmianach	Wykonanie				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	ZOBOWIĄZANIA wg wartości nominalnej	530 635	545 883	545 883	590 148	102,9	111,2	108,1	108,1
1.	Papiery wartościowe	0	0	0	0	-	-	-	-
2.	Kredyty i pożyczki, w tym zaciągnięte od:	0	0	0	0	-	-	-	-
	-wobec sektora finansów publicznych	0	0	0	0	-	-	-	-
	-wobec pozostałych	0	0	0	0	-	-	-	-
3.	Depozyty	0	0	0	0	-	-	-	-
4.	Inne w tym:	530 635	545 883	545 883	590 148	102,9	111,2	108,1	108,1
4.1.	Zobowiązania wymagalne	5	0	0	5	0,0	100,0	-	-
4.2.	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	36 137	0	0	35 733	0,0	98,9	-	-

Załącznik 8. Zatrudnienie i wynagrodzenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych państwowej osoby prawnej

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie 2017 r.			Wykonanie 2018 r.			8:5 [%]
		Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenia (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenia (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ogółem ZUS	45 164	2 454 242	4 528	45 954	2 454 427	4 550	100,5
1.1.	Centrala (z wyłączeniem Zarządu)	1 425	117 923	6 895	1 441	121 170	7 005	101,6
1.2.	Oddziały (z wyłączeniem Orzecznictwa Lekarskiego)	42 983	2 256 872	4 376	42 817	2 256 177	4 391	100,3
1.3.	Orzecznictwo lekarskie	751	77 910	8 647	690	75 681	9 136	105,7
1.4.	Zarząd	5	1 537	24 593	5	1 399	23 309	94,8

Dane przekazane na potrzeby kontroli NIK. ZUS nie sporządza kwartalnych sprawozdań o zatrudnieniu i wynagrodzeniach Rb-70. W zestawieniu nie ujęto członków Rady Nadzorczej ZUS, którzy nie są na etatach ZUS. Przeciętne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty. Przeciętne wynagrodzenie brutto przypadające na jeden etat.

Załącznik 9. Wykaz podmiotów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Komisja Finansów Publicznych Sejmu RP
8. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu RP
9. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu RP
10. Minister Rozwoju i Finansów
11. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej